# CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ din 1 iulie 2010 (LEGEA nr. 135/2010)

*) Prezentul Cod de procedură penală intră în vigoare la data care va fi stabilită prin legea de punere în aplicare a acestuia. (N.n. - a se vedea art. 603 alin. (1) )

**Parlamentul României** adoptă prezenta lege.

## PARTEA GENERALĂ:

## TITLUL I: Principiile şi limitele aplicării legii procesuale penale

### Art. 1: Normele de procedură penală şi scopul acestora

**(1)** Normele de procedură penală reglementează desfăşurarea procesului penal şi a altor proceduri judiciare în legătură cu o cauză penală.

**(2)** Normele de procedură penală urmăresc asigurarea exercitării eficiente a atribuţiilor organelor judiciare cu garantarea drepturilor părţilor şi a celorlalţi participanţi în procesul penal astfel încât să fie respectate prevederile Constituţiei, ale tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, ale celorlalte reglementări ale Uniunii Europene în materie procesual penală, precum şi ale pactelor şi tratatelor privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care România este parte.

### Art. 2: Legalitatea procesului penal

Procesul penal se desfăşoară potrivit dispoziţiilor prevăzute de lege.

### Art. 3: Separarea funcţiilor judiciare

**(1)** În procesul penal se exercită următoarele funcţii judiciare:

**a)** funcţia de urmărire penală;

**b)** funcţia de dispoziţie asupra drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale persoanei în faza de urmărire penală;

**c)** funcţia de verificare a legalităţii trimiterii sau netrimiterii în judecată;

**d)** funcţia de judecată.

**(2)** Funcţiile judiciare se exercită din oficiu, în afară de cazul când, prin lege, se dispune altfel.

**(3)** În desfăşurarea aceluiaşi proces penal, exercitarea unei funcţii judiciare este incompatibilă cu exercitarea unei alte funcţii judiciare, cu excepţia celei prevăzute la alin. (1) lit. b), care este compatibilă cu funcţia de verificare a legalităţii trimiterii sau netrimiterii în judecată.

**(4)** În exercitarea funcţiei de urmărire penală, procurorul şi organele de cercetare penală strâng probele necesare pentru a se constata dacă există sau nu temeiuri de trimitere în judecată.

**(5)** Asupra actelor şi măsurilor din cadrul urmăririi penale, care restrâng drepturile şi libertăţile fundamentale ale persoanei, dispune judecătorul desemnat cu atribuţii în acest sens, cu excepţia cazurilor prevăzute de lege.

**(6)** Asupra legalităţii actului de trimitere în judecată şi probelor pe care se bazează acesta, precum şi a legalităţii soluţiilor de netrimitere în judecată se pronunţă judecătorul de cameră preliminară, în condiţiile legii.

**(7)** Judecata se realizează de către instanţă, în complete legal constituite.

### Art. 4: Prezumţia de nevinovăţie

**(1)** Orice persoană este considerată nevinovată până la stabilirea vinovăţiei sale printr-o hotărâre penală definitivă.

**(2)** După administrarea întregului probatoriu, orice îndoială în formarea convingerii organelor judiciare se interpretează în favoarea suspectului sau inculpatului.

### Art. 5: Aflarea adevărului

**(1)** Organele judiciare au obligaţia de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana suspectului sau

inculpatului.

**(2)** Organele de urmărire penală au obligaţia de a strânge şi de a administra probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau inculpatului. Respingerea sau neconsemnarea cu rea-credinţă a probelor propuse în favoarea suspectului sau inculpatului se sancţionează conform dispoziţiilor prezentului cod.

### Art. 6: Ne bis in idem

Nicio persoană nu poate fi urmărită sau judecată pentru săvârşirea unei infracţiuni atunci când faţă de acea persoană s-a pronunţat anterior o hotărâre penală definitivă cu privire la aceeaşi faptă, chiar şi sub altă încadrare juridică.

### Art. 7: Obligativitatea punerii în mişcare şi a exercitării acţiunii penale

**(1)** Procurorul este obligat să pună în mişcare şi să exercite acţiunea penală din oficiu atunci când există probe din care rezultă săvârşirea unei infracţiuni şi nu există vreo cauză legală de împiedicare, alta decât cele prevăzute la alin. (2) şi (3).

**(2)** În cazurile şi în condiţiile prevăzute expres de lege, procurorul poate renunţa la exercitarea acţiunii penale dacă, în raport cu elementele concrete ale cauzei, nu există un interes public în realizarea obiectului acesteia.

**(3)** În cazurile prevăzute expres de lege, procurorul pune în mişcare şi exercită acţiunea penală după introducerea plângerii prealabile a persoanei vătămate sau după obţinerea autorizării ori sesizării organului competent sau după îndeplinirea unei alte condiţii prevăzută de lege.

### Art. 8: Caracterul echitabil şi termenul rezonabil al procesului penal

Organele judiciare au obligaţia de a desfăşura urmărirea penală şi judecata cu respectarea garanţiilor procesuale şi a drepturilor părţilor şi ale subiecţilor procesuali, astfel încât să fie constatate la timp şi în mod complet faptele care constituie infracţiuni, nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală, iar orice persoană care a săvârşit o infracţiune să fie pedepsită potrivit legii, într-un termen rezonabil.

### Art. 9: Dreptul la libertate şi siguranţă

**(1)** În cursul procesului penal este garantat dreptul oricărei persoane la libertate şi siguranţă.

**(2)** Orice măsură privativă sau restrictivă de libertate se dispune în mod excepţional şi doar în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege.

**(3)** Orice persoană arestată are dreptul de a fi informată în cel mai scurt timp şi într-o limbă pe care o înţelege asupra motivelor arestării sale şi are dreptul de a formula contestaţie împotriva dispunerii măsurii.

**(4)** Atunci când se constată că o măsură privativă sau restrictivă de libertate a fost dispusă în mod nelegal, organele judiciare competente au obligaţia de a dispune revocarea măsurii şi, după caz, punerea în libertate a celui reţinut sau arestat.

**(5)** Orice persoană faţă de care s-a dispus în mod nelegal, în cursul procesului penal, o măsură privativă de libertate are dreptul la repararea pagubei suferite, în condiţiile prevăzute de lege.

### Art. 10: Dreptul la apărare

**(1)** Părţile şi subiecţii procesuali principali au dreptul de a se apăra ei înşişi sau de a fi asistaţi de avocat.

**(2)** Părţile, subiecţii procesuali principali şi avocatul au dreptul să beneficieze de timpul şi înlesnirile necesare pregătirii apărării.

**(3)** Suspectul are dreptul de a fi informat, înainte de a fi ascultat, despre fapta pentru care este cercetat şi încadrarea juridică a acesteia. Inculpatul are dreptul de a fi informat de îndată despre fapta pentru care s-a pus în mişcare acţiunea penală împotriva lui şi încadrarea juridică a acesteia.

**(4)** Înainte de a fi ascultaţi, suspectului şi inculpatului trebuie să li se pună în vedere că au dreptul de a nu face nicio declaraţie.

**(5)** Organele judiciare au obligaţia de a asigura exercitarea deplină şi efectivă a dreptului la apărare de către părţi şi subiecţii procesuali principali în tot cursul procesului penal.

**(6)** Dreptul la apărare trebuie exercitat cu bună-credinţă, potrivit scopului pentru care a fost recunoscut de lege.

### Art. 11: Respectarea demnităţii umane şi a vieţii private

**(1)** Orice persoană care se află în curs de urmărire penală sau de judecată trebuie tratată cu respectarea demnităţii umane.

**(2)** Respectarea vieţii private, a inviolabilităţii domiciliului şi a secretului corespondenţei sunt garantate. Restrângerea exercitării acestor drepturi nu este admisă decât în condiţiile legii şi dacă aceasta este necesară într-o societate democratică.

### Art. 12: Limba oficială şi dreptul la interpret

**(1)** Limba oficială în procesul penal este limba română.

**(2)** Cetăţenii români aparţinând minorităţilor naţionale au dreptul să se exprime în limba maternă în faţa instanţelor de judecată, actele procedurale întocmindu-se în limba română.

**(3)** Părţilor şi subiecţilor procesuali care nu vorbesc sau nu înţeleg limba română ori nu se pot exprima li se asigură, în mod gratuit, posibilitatea de a lua cunoştinţă de piesele dosarului, de a vorbi, precum şi de a pune concluzii în instanţă, prin interpret.

**(4)** În cadrul procedurilor judiciare se folosesc interpreţi autorizaţi, potrivit legii. Sunt incluşi în categoria interpreţilor şi traducătorii autorizaţi, potrivit legii.

### Art. 13: Aplicarea legii procesuale penale în timp şi spaţiu

**(1)** Legea procesuală penală se aplică în procesul penal actelor efectuate şi măsurilor dispuse, de la intrarea ei în vigoare şi până în momentul ieşirii din vigoare, cu excepţia situaţiilor prevăzute în dispoziţiile tranzitorii.

**(2)** Legea procesuală penală română se aplică actelor efectuate şi măsurilor dispuse pe teritoriul României, cu excepţiile prevăzute de lege.

## TITLUL II: Acţiunea penală şi acţiunea civilă în procesul penal

### CAPITOLUL I: Acţiunea penală

### Art. 14: Obiectul şi exercitarea acţiunii penale

**(1)** Acţiunea penală are ca obiect tragerea la răspundere penală a persoanelor care au săvârşit infracţiuni.

**(2)** Acţiunea penală se pune în mişcare prin actul de inculpare prevăzut de lege.

**(3)** Acţiunea penală se poate exercita în tot cursul procesului penal, în condiţiile legii.

### Art. 15: Condiţiile de punere în mişcare sau de exercitare a acţiunii penale

Acţiunea penală se pune în mişcare şi se exercită când există probe din care rezultă presupunerea rezonabilă că o persoană a săvârşit o infracţiune şi nu există cazuri care împiedică punerea în mişcare sau exercitarea acesteia.

### Art. 16: Cazurile care împiedică punerea în mişcare şi exercitarea acţiunii penale

**(1)** Acţiunea penală nu poate fi pusă în mişcare, iar când a fost pusă în mişcare nu mai poate fi exercitată dacă:

**a)** fapta nu există;

**b)** fapta nu este prevăzută de legea penală ori nu a fost săvârşită cu vinovăţia prevăzută de lege;

**c)** nu există probe că o persoană a săvârşit infracţiunea;

**d)** există o cauză justificativă sau de neimputabilitate;

**e)** lipseşte plângerea prealabilă, autorizarea sau sesizarea organului competent ori o altă condiţie prevăzută de lege, necesară pentru punerea în mişcare a acţiunii penale;

**f)** a intervenit amnistia sau prescripţia, decesul suspectului ori al inculpatului persoană fizică sau s-a dispus radierea suspectului ori inculpatului persoană juridică;

**g)** a fost retrasă plângerea prealabilă, în cazul infracţiunilor pentru care retragerea acesteia înlătură răspunderea penală, a intervenit împăcarea ori a fost încheiat un acord de mediere în condiţiile legii;

**h)** există o cauză de nepedepsire prevăzută de lege;

**i)** există autoritate de lucru judecat;

**j)** a intervenit un transfer de proceduri cu un alt stat, potrivit legii.

**(2)** În cazurile prevăzute la alin. (1) lit. e) şi j), acţiunea penală poate fi pusă în mişcare ulterior, în condiţiile prevăzute de lege.

### Art. 17: Stingerea acţiunii penale

**(1)** În cursul urmăririi penale acţiunea penală se stinge prin clasare sau prin renunţare la urmărirea penală, în condiţiile prevăzute de lege.

**(2)** În cursul judecăţii acţiunea penală se stinge prin rămânerea definitivă a unei hotărâri judecătoreşti.

### Art. 18: Continuarea procesului penal la cererea suspectului sau inculpatului

În caz de amnistie, de prescripţie, de retragere a plângerii prealabile, de existenţă a unei cauze de nepedepsire sau de neimputabilitate ori în cazul renunţării la urmărirea penală, suspectul sau inculpatul poate cere continuarea procesului penal.

## CAPITOLUL II: Acţiunea civilă

### Art. 19: Obiectul şi exercitarea acţiunii civile

**(1)** Acţiunea civilă exercitată în cadrul procesului penal are ca obiect repararea prejudiciului material sau moral produs prin săvârşirea infracţiunii.

**(2)** Acţiunea civilă se exercită de persoana vătămată sau de succesorii acesteia, care se constituie parte civilă împotriva inculpatului şi, după caz, a părţii responsabile civilmente.

**(3)** Când persoana vătămată este lipsită de capacitate de exerciţiu sau are capacitate de exerciţiu restrânsă, acţiunea civilă se exercită în numele acesteia de procuror, în condiţiile art. 20 alin. (1) şi (2). Reprezentantul legal al persoanei vătămate lipsite de capacitate de exerciţiu are dreptul de a exercita acţiunea civilă în numele acesteia.

**(4)** Acţiunea civilă se soluţionează în cadrul procesului penal, dacă prin aceasta nu se depăşeşte durata rezonabilă a procesului.

**(5)** Repararea prejudiciului material şi moral se face potrivit dispoziţiilor legii civile.

### Art. 20: Constituirea ca parte civilă

**(1)** Constituirea ca parte civilă se poate face până la începerea cercetării judecătoreşti. Organele judiciare au obligaţia de a aduce la cunoştinţa persoanei vătămate acest drept.

**(2)** Constituirea ca parte civilă se face în scris sau oral, cu indicarea naturii şi a întinderii pretenţiilor, a motivelor şi a probelor pe care acestea se întemeiază.

**(3)** În cazul în care constituirea ca parte civilă se face oral, organele judiciare au obligaţia de a consemna aceasta într-un proces-verbal sau, după caz, în încheiere.

**(4)** În cazul nerespectării vreuneia dintre condiţiile prevăzute la alin. (1) şi (2), persoana vătămată sau succesorii acesteia nu se mai pot constitui parte civilă în cadrul procesului penal, putând introduce acţiunea la instanţa civilă.

**(5)** Până la terminarea cercetării judecătoreşti, partea civilă poate:

**a)** îndrepta erorile materiale din cuprinsul cererii de constituire ca parte civilă;

**b)** mări sau micşora întinderea pretenţiilor;

**c)** solicita repararea prejudiciului material prin plata unei despăgubiri băneşti, dacă repararea în natură nu mai este posibilă.

**(6)** În cazul în care un număr mare de persoane care nu au interese contrarii s-au constituit parte civilă, acestea pot desemna o persoană care să le reprezinte interesele în cadrul procesului penal. În cazul în care părţile civile nu şi-au desemnat un reprezentant, pentru buna desfăşurare a procesului penal, desemnarea poate fi dispusă din oficiu de către organul judiciar.

**(7)** Dacă dreptul la repararea prejudiciului a fost transmis pe cale convenţională unei alte persoane, aceasta nu poate exercita acţiunea civilă în cadrul procesului penal. Dacă transmiterea acestui drept are loc după constituirea ca parte civilă, acţiunea civilă se disjunge.

**(8)** Acţiunea civilă care are ca obiect tragerea la răspundere civilă a inculpatului şi părţii responsabile civilmente, exercitată la instanţa penală sau la instanţa civilă, este scutită de taxă de timbru.

### Art. 21: Introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente

**(1)** Introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente poate avea loc, la cererea părţii civile sau a inculpatului, în termenul prevăzut la art. 20 alin. (1).

**(2)** Atunci când exercită acţiunea civilă, procurorul este obligat să ceară introducerea în procesul penal a părţii responsabile civilmente, în condiţiile alin. (1).

**(3)** Partea responsabilă civilmente poate interveni în procesul penal până la începerea dezbaterilor la prima instanţă de judecată, luând procedura din stadiul în care se află în momentul intervenţiei.

**(4)** Partea responsabilă civilmente are, în ceea ce priveşte acţiunea civilă, toate drepturile pe care legea le prevede pentru inculpat.

### Art. 22: Renunţarea la pretenţiile civile

**(1)** Partea civilă poate renunţa, în tot sau în parte, la pretenţiile civile formulate, până la terminarea dezbaterilor în apel.

**(2)** Renunţarea se poate face fie prin cerere scrisă, fie oral în şedinţa de judecată.

**(3)** Partea civilă nu poate reveni asupra renunţării şi nu poate introduce acţiune la instanţa civilă pentru aceleaşi pretenţii.

### Art. 23: Tranzacţia, medierea şi recunoaşterea pretenţiilor civile

**(1)** În cursul procesului penal, cu privire la pretenţiile civile, inculpatul, partea civilă şi partea responsabilă civilmente pot încheia o tranzacţie sau un acord de mediere, potrivit legii.

**(2)** Inculpatul, cu acordul părţii responsabile civilmente, poate recunoaşte, în tot sau în parte, pretenţiile părţii civile.

**(3)** În cazul recunoaşterii pretenţiilor civile, instanţa obligă la despăgubiri în măsura recunoaşterii. Cu privire la pretenţiile civile nerecunoscute pot fi administrate probe.

### Art. 24: Exercitarea acţiunii civile de către sau faţă de succesori

**(1)** Acţiunea civilă rămâne în competenţa instanţei penale în caz de deces, reorganizare, desfiinţare sau dizolvare a părţii civile, dacă moştenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii acesteia îşi exprimă opţiunea de a continua exercitarea acţiunii civile, în termen de cel mult două luni de la data decesului sau a reorganizării, desfiinţării ori dizolvării.

**(2)** În caz de deces, reorganizare, desfiinţare sau dizolvare a părţii responsabile civilmente, acţiunea civilă rămâne în competenţa instanţei penale dacă partea civilă indică moştenitorii sau, după caz, succesorii în drepturi ori lichidatorii acestora, în termen de cel mult două luni de la data la care a luat cunoştinţă de împrejurarea respectivă.

**(3)** În cazurile prevăzute la alin. (1) şi (2), dacă se depăşeşte durata rezonabilă a procesului, instanţa poate dispune disjungerea acţiunii civile şi trimiterea acţiunii la instanţa civilă competentă.

### Art. 25: Rezolvarea acţiunii civile în procesul penal

**(1)** În caz de condamnare, instanţa se pronunţă prin aceeaşi hotărâre şi asupra acţiunii civile.

**(2)** Când acţiunea civilă are ca obiect repararea prejudiciului material prin restituirea lucrului, iar aceasta este posibilă, instanţa dispune ca lucrul să fie restituit părţii civile.

**(3)** Instanţa, chiar dacă nu există constituire de parte civilă, se pronunţă cu privire la desfiinţarea totală sau parţială a unui înscris sau la restabilirea situaţiei anterioare săvârşirii infracţiunii.

**(4)** Când prin desfiinţarea înscrisului sau prin restabilirea situaţiei anterioare pot fi afectate drepturile terţilor, instanţa disjunge acţiunea şi o trimite la instanţa civilă.

**(5)** În caz de achitare a inculpatului sau de încetare a procesului penal în baza art. 16 alin. (1) lit. b) teza întâi, lit. e), f), i) şi j), instanţa lasă nesoluţionată acţiunea civilă.

### Art. 26: Disjungerea acţiunii civile

**(1)** Instanţa poate dispune disjungerea acţiunii civile şi trimiterea ei la instanţa competentă potrivit legii civile, când soluţionarea acţiunii civile în procesul penal determină depăşirea termenului rezonabil al procesului penal.

**(2)** Disjungerea se dispune de către instanţă din oficiu ori la cererea procurorului sau a părţilor.

**(3)** Probele administrate în faţa instanţei penale până la disjungere pot fi folosite în faţa instanţei civile, în afară de cazul când instanţa civilă apreciază că este necesară refacerea lor.

**(4)** Instanţa dispune disjungerea acţiunii civile şi trimiterea ei la instanţa competentă potrivit legii civile şi în cazul admiterii acordului de recunoaştere a vinovăţiei în condiţiile art. 486.

**(5)** Încheierea prin care se disjunge acţiunea civilă este definitivă.

### Art. 27: Cazurile de soluţionare a acţiunii civile la instanţa civilă

**(1)** Dacă nu s-au constituit parte civilă în procesul penal, persoana vătămată sau succesorii acesteia pot introduce la instanţa civilă acţiune pentru repararea prejudiciului cauzat prin infracţiune.

**(2)** Persoana vătămată sau succesorii acesteia, care s-au constituit parte civilă în procesul penal, pot introduce acţiune la instanţa civilă dacă, prin hotărâre definitivă, instanţa penală a lăsat nesoluţionată acţiunea civilă.

**(3)** Persoana vătămată sau succesorii acesteia care s-au constituit parte civilă în procesul penal pot să introducă acţiune în faţa instanţei civile dacă procesul penal a fost suspendat. În caz de reluare a procesului penal, acţiunea introdusă la instanţa civilă se suspendă în condiţiile prevăzute la alin. (7).

**(4)** Persoana vătămată sau succesorii acesteia, care au pornit acţiunea în faţa instanţei civile, pot să părăsească această instanţă şi să se adreseze organului de urmărire penală, judecătorului ori instanţei, dacă punerea în mişcare a acţiunii penale a avut loc ulterior sau procesul penal a fost reluat după suspendare. Părăsirea instanţei civile nu poate avea loc dacă aceasta a pronunţat o hotărâre, chiar nedefinitivă.

**(5)** În cazul în care acţiunea civilă a fost exercitată de procuror, dacă se constată din probe noi că prejudiciul nu a fost integral acoperit prin hotărârea definitivă a instanţei penale, diferenţa poate fi cerută pe calea unei acţiuni la instanţa civilă.

**(6)** Persoana vătămată sau succesorii acesteia pot introduce acţiune la instanţa civilă, pentru repararea prejudiciului născut ori descoperit după constituirea ca parte civilă.

**(7)** În cazul prevăzut la alin. (1), precum şi în cazul acţiunii civile disjunse, judecata în faţa instanţei civile se suspendă după punerea în mişcare a acţiunii penale şi până la rezolvarea în primă instanţă a cauzei penale, dar nu mai mult de un an.

### Art. 28: Autoritatea hotărârii penale în procesul civil şi efectele hotărârii civile în procesul penal

**(1)** Hotărârea definitivă a instanţei penale are autoritate de lucru judecat în faţa instanţei civile care judecă acţiunea civilă, cu privire la existenţa faptei şi a persoanei care a săvârşit-o. Instanţa civilă nu este legată de hotărârea definitivă de achitare sau de încetare a procesului penal în ceea ce priveşte existenţa prejudiciului ori a vinovăţiei autorului faptei ilicite.

**(2)** Hotărârea definitivă a instanţei civile prin care a fost soluţionată acţiunea civilă nu are autoritate de lucru judecat în faţa organelor judiciare penale cu privire la existenţa faptei penale, a persoanei care a săvârşit-o şi a vinovăţiei acesteia.

## TITLUL III: Participanţii în procesul penal

### CAPITOLUL I: Dispoziţii generale

### Art. 29: Participanţii în procesul penal

Participanţii în procesul penal sunt: organele judiciare, avocatul, părţile, subiecţii procesuali principali, precum şi alţi subiecţi procesuali.

### Art. 30: Organele judiciare

Organele specializate ale statului care realizează activitatea judiciară sunt:

**a)** organele de cercetare penală;

**b)** procurorul;

**c)** judecătorul de drepturi şi libertăţi;

**d)** judecătorul de cameră preliminară;

**e)** instanţele judecătoreşti.

### Art. 31: Avocatul

Avocatul asistă sau reprezintă părţile ori subiecţii procesuali principali, în condiţiile legii. Cu încuviinţarea organului judiciar, avocatul poate asista şi alţi subiecţi procesuali.

### Art. 32: Părţile

**(1)** Părţile sunt subiecţii procesuali care exercită sau împotriva cărora se exercită o acţiune judiciară.

**(2)** Părţile din procesul penal sunt inculpatul, partea civilă şi partea responsabilă civilmente.

### Art. 33: Subiecţii procesuali principali

**(1)** Subiecţii procesuali principali sunt suspectul şi persoana vătămată.

**(2)** Subiecţii procesuali principali au aceleaşi drepturi şi obligaţii ca şi părţile, cu excepţia celor pe care legea le acordă numai acestora.

### Art. 34: Alţi subiecţi procesuali

În afara participanţilor prevăzuţi la art. 33, sunt subiecţi procesuali: martorul, expertul, interpretul, agentul procedural, organele speciale de constatare, precum şi orice alte persoane sau organe prevăzute de lege având anumite drepturi, obligaţii sau atribuţii în procedurile judiciare penale.

## CAPITOLUL II: Competenţa organelor judiciare

## SECŢIUNEA 1: Competenţa funcţională, după materie şi după calitatea persoanei a instanţelor judecătoreşti

### Art. 35: Competenţa judecătoriei

**(1)** Judecătoria judecă în primă instanţă toate infracţiunile, cu excepţia celor date prin lege în competenţa altor instanţe.

**(2)** Judecătoria soluţionează şi alte cauze anume prevăzute de lege.

### Art. 36: Competenţa tribunalului

**(1)** Tribunalul judecă în primă instanţă:

**a)** infracţiunile prevăzute de **Codul penal** la art. 188, 189, 210, 211, 254, 263, 282, 289-294, 303, 304, 306, 307, 309, 345, 346, 354 şi 360-367;

**b)** infracţiunile săvârşite cu intenţie, care au avut ca urmare moartea sau sinuciderea victimei;

**c)** infracţiunile cu privire la care urmărirea penală a fost efectuată de către Direcţia de Investigare a Infracţiunilor de Criminalitate Organizată şi Terorism sau Direcţia Naţională Anticorupţie, dacă nu sunt date prin lege în competenţa altor instanţe ierarhic superioare;

**d)** alte infracţiuni date prin lege în competenţa sa.

**(2)** Tribunalul soluţionează conflictele de competenţă ivite între judecătoriile din circumscripţia sa, precum şi contestaţiile formulate împotriva hotărârilor pronunţate de judecătorie în cazurile prevăzute de lege.

**(3)** Tribunalul soluţionează şi alte cauze anume prevăzute de lege.

### Art. 37: Competenţa tribunalului militar

**(1)** Tribunalul militar judecă în primă instanţă toate infracţiunile comise de militari până la gradul de colonel inclusiv, cu excepţia celor date prin lege în competenţa altor instanţe.

**(2)** Tribunalul militar soluţionează şi alte cauze anume prevăzute de lege.

### Art. 38: Competenţa curţii de apel

**(1)** Curtea de apel judecă în primă instanţă:

**a)** infracţiunile prevăzute de **Codul penal** la art. 394-397, 399-412 şi 438-445;

**b)** infracţiunile privind securitatea naţională a României, prevăzute în legi speciale;

**c)** infracţiunile săvârşite de judecătorii de la judecătorii, tribunale şi de procurorii de la parchetele care funcţionează pe lângă aceste instanţe;

**d)** infracţiunile săvârşite în legătură cu atribuţiile de serviciu de avocaţi, notari publici, executori judecătoreşti, precum şi auditori publici externi.

**(2)** Curtea de apel judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunţate în primă instanţă de judecătorii şi de tribunale.

**(3)** Curtea de apel soluţionează conflictele de competenţă ivite între instanţele din circumscripţia sa, altele decât cele prevăzute la art. 36 alin. (2), precum şi contestaţiile formulate împotriva hotărârilor pronunţate de tribunale în cazurile prevăzute de lege.

**(4)** Curtea de apel soluţionează şi alte cauze anume prevăzute de lege.

### Art. 39: Competenţa curţii militare de apel

**(1)** Curtea militară de apel judecă în primă instanţă:

**a)** infracţiunile prevăzute de **Codul penal** la art. 394-397, 399-412 şi 438-445, săvârşite de militari;

**b)** infracţiunile privind securitatea naţională a României, prevăzute în legi speciale, săvârşite de militari;

**c)** infracţiunile săvârşite de judecătorii tribunalelor militare şi de procurorii militari de la parchetele militare care funcţionează pe lângă aceste instanţe.

**(2)** Curtea militară de apel judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunţate de tribunalele militare.

**(3)** Curtea militară de apel soluţionează conflictele de competenţă ivite între tribunalele militare din circumscripţia sa, precum şi contestaţiile formulate împotriva hotărârilor pronunţate de acestea în cazurile prevăzute de lege.

**(4)** Curtea militară de apel soluţionează şi alte cauze anume prevăzute de lege.

### Art. 40: Competenţa Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie

**(1)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie judecă în primă instanţă infracţiunile săvârşite de Preşedintele României, senatori şi deputaţi, de membrii Guvernului ori de persoanele asimilate acestora, de judecătorii care îşi desfăşoară activitatea în cadrul instanţelor internaţionale, de europarlamentari, de judecătorii şi magistraţii-asistenţi de la Curtea Constituţională, de judecătorii şi magistraţii-asistenţi de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, de judecătorii de la curţile de apel şi curtea militară de apel, de procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanţe, de mareşali, amirali, generali, precum şi de persoanele care au gradul profesional asimilat generalilor şi mareşalilor.

**(2)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunţate în primă instanţă de curţile de apel, de curţile militare de apel şi de Secţia penală a Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

**(3)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie judecă recursurile în casaţie împotriva hotărârilor penale definitive, precum şi recursurile în interesul legii.

**(4)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie soluţionează conflictele de competenţă în cazurile în care este instanţa superioară comună instanţelor aflate în conflict, cazurile în care cursul justiţiei este întrerupt, cererile de strămutare, precum şi contestaţiile formulate împotriva hotărârilor pronunţate de curţile de apel în cazurile prevăzute de lege.

**(5)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie soluţionează şi alte cauze anume prevăzute de lege.

## SECŢIUNEA 2: Competenţa teritorială a instanţelor judecătoreşti

### Art. 41: Competenţa pentru infracţiunile săvârşite pe teritoriul României

**(1)** Competenţa după teritoriu este determinată, în ordine, de:

**a)** locul săvârşirii infracţiunii;

**b)** locul în care a fost prins suspectul sau inculpatul;

**c)** locuinţa suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică, la momentul la care a săvârşit fapta;

**d)** locuinţa sau, după caz, sediul persoanei vătămate.

**(2)** Prin locul săvârşirii infracţiunii se înţelege locul unde s-a desfăşurat activitatea infracţională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia.

**(3)** În cazul în care, potrivit alin. (2), o infracţiune a fost săvârşită în circumscripţia mai multor instanţe, oricare dintre acestea este competentă să o judece.

**(4)** Când niciunul dintre locurile prevăzute la alin. (1) nu este cunoscut sau când sunt sesizate succesiv două sau mai multe instanţe dintre cele prevăzute la alin. (1), competenţa revine instanţei mai întâi sesizate.

**(5)** Ordinea de prioritate prevăzută la alin. (1) se aplică în cazul în care două sau mai multe instanţe sunt sesizate simultan ori urmărirea penală s-a efectuat cu nerespectarea acestei ordini.

**(6)** Infracţiunea săvârşită pe o navă sub pavilion românesc este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul port român în care ancorează nava, în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

**(7)** Infracţiunea săvârşită pe o aeronavă înmatriculată în România este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul loc de aterizare pe teritoriul român.

**(8)** Dacă nava nu ancorează într-un port român sau dacă aeronava nu aterizează pe teritoriul român, iar competenţa nu se poate determina potrivit alin. (1), competenţa este cea prevăzută la alin. (4).

### Art. 42: Competenţa pentru infracţiunile săvârşite în afara teritoriului României

**(1)** Infracţiunile săvârşite în afara teritoriului României se judecă de către instanţele în a căror circumscripţie se află locuinţa suspectului sau inculpatului persoană fizică ori, după caz, sediul inculpatului persoană juridică.

**(2)** Dacă inculpatul nu locuieşte sau, după caz, nu are sediul în România, iar infracţiunea este de competenţa judecătoriei, aceasta se judecă de Judecătoria Sectorului 2 Bucureşti, iar în celelalte cazuri, de instanţa competentă după materie ori după calitatea persoanei din municipiul Bucureşti, în afară de cazul când prin lege se dispune altfel.

**(3)** Infracţiunea săvârşită pe o navă este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul port român în care ancorează nava, în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

**(4)** Infracţiunea săvârşită pe o aeronavă este de competenţa instanţei în a cărei circumscripţie se află primul loc de aterizare pe teritoriul român.

**(5)** Dacă nava nu ancorează într-un port român sau dacă aeronava nu aterizează pe teritoriul român, competenţa este cea prevăzută la alin. (1) şi (2), în afară de cazul în care prin lege se dispune altfel.

## SECŢIUNEA 3: Dispoziţii speciale privind competenţa instanţelor judecătoreşti

### Art. 43: Reunirea cauzelor

**(1)** Instanţa dispune reunirea cauzelor în cazul infracţiunii continuate, al concursului formal de infracţiuni sau în orice alte cazuri când două sau mai multe acte materiale alcătuiesc o singură infracţiune.

**(2)** Instanţa poate dispune reunirea cauzelor, dacă prin aceasta nu se întârzie judecata, în următoarele situaţii:

**a)** când două sau mai multe infracţiuni au fost săvârşite de aceeaşi persoană;

**b)** când la săvârşirea unei infracţiuni au participat două sau mai multe persoane;

**c)** când între două sau mai multe infracţiuni există legătură şi reunirea cauzelor se impune pentru buna înfăptuire a justiţiei.

**(3)** Dispoziţiile alin. (1) şi (2) sunt aplicabile şi în cazurile în care în faţa aceluiaşi organ judiciar sunt mai multe cauze cu acelaşi obiect.

### Art. 44: Competenţa în caz de reunire a cauzelor

**(1)** În caz de reunire, dacă, în raport cu diferiţii făptuitori ori diferitele fapte, competenţa aparţine, potrivit legii, mai multor instanţe de grad egal, competenţa de a judeca toate faptele şi pe toţi făptuitorii revine instanţei mai întâi sesizate, iar dacă, după natura faptelor sau după calitatea persoanelor, competenţa aparţine unor instanţe de grad diferit, competenţa de a judeca toate cauzele reunite revine instanţei superioare în grad.

**(2)** Competenţa judecării cauzelor reunite rămâne dobândită chiar dacă pentru fapta sau pentru făptuitorul care a determinat competenţa unei anumite instanţe s-a dispus disjungerea sau încetarea procesului penal ori s-a pronunţat achitarea.

**(3)** Tăinuirea, favorizarea infractorului şi nedenunţarea unor infracţiuni sunt de competenţa instanţei care judecă infracţiunea la care acestea se referă, iar în cazul în care competenţa după calitatea persoanelor aparţine unor instanţe de grad diferit, competenţa de a judeca toate cauzele reunite revine instanţei superioare în grad.

**(4)** Dacă dintre instanţe una este civilă, iar alta este militară, competenţa revine instanţei civile.

**(5)** Dacă instanţa militară este superioară în grad, competenţa revine instanţei civile echivalente în grad competente potrivit art. 41 şi 42.

### Art. 45: Procedura de reunire a cauzelor

**(1)** Reunirea cauzelor se poate dispune la cererea procurorului sau a părţilor şi din oficiu de către instanţa competentă.

**(2)** Cauzele se pot reuni dacă ele se află în faţa primei instanţe, chiar după desfiinţarea sau casarea hotărârii, sau în faţa instanţei de apel.

**(3)** Instanţa se pronunţă prin încheiere care poate fi atacată numai odată cu fondul.

### Art. 46: Disjungerea cauzelor

**(1)** Pentru motive temeinice privind mai buna desfăşurare a judecăţii, instanţa poate dispune disjungerea acesteia cu privire la unii dintre inculpaţi sau la unele dintre infracţiuni.

**(2)** Disjungerea cauzei se dispune de instanţă, prin încheiere, din oficiu sau la cererea procurorului ori a părţilor.

### Art. 47: Excepţiile de necompetenţă

**(1)** Excepţia de necompetenţă materială sau după calitatea persoanei a instanţei inferioare celei competente potrivit legii poate fi invocată în tot cursul judecăţii, până la pronunţarea hotărârii definitive.

**(2)** Excepţia de necompetenţă materială sau după calitatea persoanei a instanţei superioare celei competente potrivit legii poate fi invocată până la începerea cercetării judecătoreşti.

**(3)** Excepţia de necompetenţă teritorială poate fi invocată în condiţiile alin. (2).

**(4)** Excepţiile de necompetenţă pot fi invocate din oficiu, de către procuror, de către persoana vătămată sau de către părţi.

### Art. 48: Competenţa în caz de schimbare a calităţii inculpatului

**(1)** Când competenţa instanţei este determinată de calitatea inculpatului, instanţa rămâne competentă să judece chiar dacă inculpatul, după săvârşirea infracţiunii, nu mai are acea calitate.

**(2)** Dobândirea calităţii după săvârşirea infracţiunii nu determină schimbarea competenţei, cu excepţia infracţiunilor săvârşite de persoanele prevăzute la art. 40 alin. (1).

### Art. 49: Competenţa în caz de schimbare a încadrării juridice sau a calificării faptei

**(1)** Instanţa sesizată cu judecarea unei infracţiuni rămâne competentă a o judeca, chiar dacă, după schimbarea încadrării juridice, infracţiunea este de competenţa instanţei inferioare.

**(2)** Schimbarea calificării faptei printr-o lege nouă, intervenită în cursul judecării cauzei, nu atrage necompetenţa instanţei, în afară de cazul când prin acea lege s-ar dispune altfel.

### Art. 50: Declinarea de competenţă

**(1)** Instanţa care îşi declină competenţa trimite, de îndată, dosarul instanţei de judecată desemnate ca fiind competentă prin hotărârea de declinare.

**(2)** Dacă declinarea a fost determinată de competenţa materială sau după calitatea persoanei, instanţa căreia i s-a trimis cauza poate menţine, motivat, probele administrate, actele îndeplinite şi măsurile dispuse de instanţa care şi-a declinat competenţa.

**(3)** În cazul declinării pentru necompetenţă teritorială, probele administrate, actele îndeplinite şi măsurile dispuse se menţin.

**(4)** Hotărârea de declinare a competenţei nu este supusă căilor de atac.

### Art. 51: Conflictul de competenţă

**(1)** Când două sau mai multe instanţe se recunosc competente a judeca aceeaşi cauză ori îşi declină competenţa reciproc, conflictul pozitiv sau negativ de competenţă se soluţionează de instanţa ierarhic superioară comună.

**(2)** Instanţa ierarhic superioară comună este sesizată, în caz de conflict pozitiv, de către instanţa care s-a declarat cea din urmă competentă, iar în caz de conflict negativ, de către instanţa care şi-a declinat cea din urmă competenţa.

**(3)** Sesizarea instanţei ierarhic superioare comune se poate face şi de procuror sau de părţi.

**(4)** Până la soluţionarea conflictului pozitiv de competenţă, judecata se suspendă.

**(5)** Instanţa care şi-a declinat competenţa ori care s-a declarat competentă cea din urmă ia măsurile şi efectuează actele ce reclamă urgenţă.

**(6)** Instanţa ierarhic superioară comună se pronunţă asupra conflictului de competenţă, de urgenţă, prin încheiere care nu este supusă niciunei căi de atac.

**(7)** Când instanţa sesizată cu soluţionarea conflictului de competenţă constată că acea cauză este de competenţa altei instanţe decât cele între care a intervenit conflictul şi faţă de care nu este instanţă superioară comună, trimite dosarul instanţei superioare comune.

**(8)** Instanţa căreia i s-a trimis cauza prin hotărârea de stabilire a competenţei nu se mai poate declara necompetentă, cu excepţia situaţiilor în care apar elemente noi care atrag competenţa altor instanţe.

**(9)** Instanţa căreia i s-a trimis cauza aplică în mod corespunzător dispoziţiile art. 50 alin. (2) şi (3).

### Art. 52: Chestiunile prealabile

**(1)** Instanţa penală este competentă să judece orice chestiune prealabilă soluţionării cauzei, chiar dacă prin natura ei acea chestiune este de competenţa altei instanţe, cu excepţia situaţiilor în care competenţa de soluţionare nu aparţine organelor judiciare.

**(2)** Chestiunea prealabilă se judecă de către instanţa penală, potrivit regulilor şi mijloacelor de probă privitoare la materia căreia îi aparţine acea chestiune.

**(3)** Hotărârile definitive ale altor instanţe decât cele penale asupra unei chestiuni prealabile în procesul penal au autoritate de lucru judecat în faţa instanţei penale, cu excepţia împrejurărilor care privesc existenţa infracţiunii.

## SECŢIUNEA 4: Competenţa judecătorului de drepturi şi libertăţi şi a judecătorului de cameră preliminară

### Art. 53: Competenţa judecătorului de drepturi şi libertăţi

Judecătorul de drepturi şi libertăţi este judecătorul care, în cadrul instanţei, potrivit competenţei acesteia, soluţionează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestaţiile sau orice alte sesizări privind:

**a)** măsurile preventive;

**b)** măsurile asigurătorii;

**c)** măsurile de siguranţă cu caracter provizoriu;

**d)** actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege;

**e)** încuviinţarea percheziţiilor, a folosirii tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare

ori a altor procedee probatorii potrivit legii;

**f)** administrarea anticipată a probelor;

**g)** alte situaţii expres prevăzute de lege.

### Art. 54: Competenţa judecătorului de cameră preliminară

Judecătorul de cameră preliminară este judecătorul care, în cadrul instanţei, potrivit competenţei acesteia:

**a)** verifică legalitatea trimiterii în judecată dispuse de procuror;

**b)** verifică legalitatea administrării probelor şi a efectuării actelor procesuale de către organele de urmărire penală;

**c)** soluţionează plângerile împotriva soluţiilor de neurmărire sau de netrimitere în judecată;

**d)** soluţionează alte situaţii expres prevăzute de lege.

## SECŢIUNEA 5: Organele de urmărire penală şi competenţa acestora

### Art. 55: Organele de urmărire penală

**(1)** Organele de urmărire penală sunt:

**a)** procurorul;

**b)** organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare;

**c)** organele de cercetare penală speciale.

**(2)** Procurorii sunt constituiţi în parchete care funcţionează pe lângă instanţele judecătoreşti şi îşi exercită atribuţiile în cadrul Ministerului Public.

**(3)** În cadrul procesului penal procurorul are următoarele atribuţii:

**a)** supraveghează sau efectuează urmărirea penală;

**b)** sesizează judecătorul de drepturi şi libertăţi şi instanţa de judecată;

**c)** exercită acţiunea penală;

**d)** exercită acţiunea civilă, în cazurile prevăzute de lege:

**e)** încheie acordul de recunoaştere a vinovăţiei, în condiţiile legii;

**f)** formulează şi exercită contestaţiile şi căile de atac prevăzute de lege împotriva hotărârilor judecătoreşti;

**g)** îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege.

**(4)** Atribuţiile organelor de cercetare penală ale poliţiei judiciare sunt îndeplinite de lucrători specializaţi din Ministerul Administraţiei şi Internelor anume desemnaţi în condiţiile legii speciale, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie ori avizul procurorului desemnat în acest sens.

**(5)** Atribuţiile organelor de cercetare penală speciale sunt îndeplinite de ofiţeri anume desemnaţi în condiţiile legii, care au primit avizul conform al procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

**(6)** Organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare şi organele de cercetare penală speciale îşi desfăşoară activitatea de urmărire penală sub conducerea şi supravegherea procurorului.

### Art. 56: Competenţa procurorului

**(1)** Procurorul conduce şi controlează nemijlocit activitatea de urmărire penală a poliţiei judiciare şi a altor organe de cercetare speciale şi supraveghează ca actele de urmărire penală să fie efectuate cu respectarea dispoziţiilor legale.

**(2)** Procurorul poate să efectueze orice act de urmărire penală în cauzele pe care le conduce şi le supraveghează.

**(3)** Urmărirea penală se efectuează, în mod obligatoriu, de către procuror:

**a)** în cazul infracţiunilor pentru care competenţa de judecată în primă instanţă aparţine Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie sau curţii de apel;

**b)** în cazul infracţiunilor prevăzute la art. 188-191 din **Codul penal**;

**c)** în cazul infracţiunilor săvârşite cu intenţie depăşită, care au avut ca urmare moartea unei persoane;

**d)** în alte cazuri prevăzute de lege.

**(4)** Urmărirea penală în cazul infracţiunilor săvârşite de militari se efectuează de procurorul militar şi de organele de cercetare penală speciale, sub supravegherea acestuia.

**(5)** Procurorii militari din cadrul secţiilor militare ale parchetelor efectuează urmărirea penală potrivit competenţei parchetului din care fac parte, faţă de toţi participanţii la săvârşirea infracţiunilor comise de militari, urmând a fi sesizată instanţa competentă potrivit art. 44.

### Art. 57: Competenţa organelor de cercetare penală

**(1)** Organele de cercetare penală ale poliţiei judiciare efectuează urmărirea penală pentru orice infracţiune care nu este dată, prin lege, în competenţa organelor de cercetare penală speciale sau procurorului, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege.

**(2)** Organele de cercetare penală speciale efectuează acte de urmărire penală numai în condiţiile art. 55 alin. (5) şi (6), corespunzător specializării structurii din care fac parte, în cazul săvârşirii infracţiunilor de către militari sau în cazul săvârşirii infracţiunilor de corupţie şi de serviciu prevăzute de **Codul penal** săvârşite de către personalul navigant al marinei civile, dacă fapta a pus sau a putut pune în pericol siguranţa navei sau navigaţiei ori a personalului.

### Art. 58: Verificarea competenţei

**(1)** Organul de urmărire penală este dator să îşi verifice competenţa imediat după sesizare.

**(2)** Dacă procurorul constată că nu este competent să efectueze sau să supravegheze urmărirea penală, dispune de îndată, prin ordonanţă, declinarea de competenţă şi trimite cauza procurorului competent.

**(3)** Dacă organul de cercetare penală constată că nu este competent să efectueze cercetarea penală, trimite de îndată cauza procurorului care exercită supravegherea, în vederea sesizării organului competent.

### Art. 59: Extinderea competenţei teritoriale

**(1)** Când anumite acte de urmărire penală trebuie să fie efectuate în afara razei teritoriale în care se face urmărirea, procurorul sau, după caz, organul de cercetare penală poate să le efectueze el însuşi ori procurorul poate dispune efectuarea lor prin comisie rogatorie sau prin delegare.

**(2)** În cuprinsul aceleiaşi localităţi, procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, efectuează toate actele de urmărire, chiar dacă unele dintre acestea trebuie îndeplinite în afara razei sale teritoriale.

### Art. 60: Cazurile urgente

Procurorul sau organul de cercetare penală, după caz, este obligat să efectueze actele de urmărire penală care nu suferă amânare, chiar dacă acestea privesc o cauză care nu este de competenţa acestuia. Lucrările efectuate în astfel de cazuri se trimit, de îndată, procurorului competent.

### Art. 61: Actele încheiate de unele organe de constatare

**(1)** Ori de câte ori există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârşirea unei infracţiuni, sunt obligate să întocmească un proces-verbal despre împrejurările constatate:

**a)** organele inspecţiilor de stat, ale altor organe de stat, precum şi ale autorităţilor publice, instituţiilor publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracţiunile care constituie încălcări ale dispoziţiilor şi obligaţiilor a căror respectare o controlează, potrivit legii;

**b)** organele de control şi cele de conducere ale autorităţilor administraţiei publice, ale altor autorităţi publice, instituţii publice sau ale altor persoane juridice de drept public, pentru infracţiunile săvârşite în legătură cu serviciul de către cei aflaţi în subordinea ori sub controlul lor;

**c)** organele de ordine publică şi siguranţă naţională, pentru infracţiunile constatate în timpul exercitării atribuţiilor prevăzute de lege.

**(2)** Organele prevăzute la alin. (1) au obligaţia să ia măsuri de conservare a locului

săvârşirii infracţiunii şi de ridicare sau conservare a mijloacelor materiale de probă. În cazul infracţiunilor flagrante, aceleaşi organe au dreptul de a face percheziţii corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor şi de a-l prezenta de îndată organelor de urmărire penală.

**(3)** Când făptuitorul sau persoanele prezente la locul constatării au de făcut obiecţii ori precizări sau au de dat explicaţii cu privire la cele consemnate în procesul-verbal, organul de constatare are obligaţia de a le consemna în procesul-verbal.

**(4)** Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează, de îndată, organelor de urmărire penală.

**(5)** Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile alin. (1) constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală şi nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

### Art. 62: Actele încheiate de comandanţii de nave şi aeronave

**(1)** Comandanţii de nave şi aeronave sunt competenţi să facă percheziţii corporale sau ale vehiculelor şi să verifice lucrurile pe care făptuitorii le au cu sine sau le folosesc, pe timpul cât navele şi aeronavele pe care le comandă se află în afara porturilor sau aeroporturilor şi pentru infracţiunile săvârşite pe aceste nave sau aeronave, având totodată şi obligaţiile şi drepturile prevăzute la art. 61.

**(2)** Actele încheiate împreună cu mijloacele materiale de probă se înaintează organelor de urmărire penală, de îndată ce nava sau aeronava ajunge în primul port sau aeroport românesc.

**(3)** În cazul infracţiunilor flagrante, comandanţii de nave şi aeronave au dreptul de a face percheziţii corporale sau ale vehiculelor, de a-l prinde pe făptuitor şi de a-l prezenta organelor de urmărire penală.

**(4)** Procesul-verbal încheiat în conformitate cu prevederile alin. (1) constituie act de sesizare a organelor de urmărire penală şi nu poate fi supus controlului pe calea contenciosului administrativ.

### Art. 63: Dispoziţii comune

**(1)** Dispoziţiile prevăzute la art. 41-46 şi 48 se aplică în mod corespunzător şi în cursul urmăririi penale.

**(2)** Prevederile art. 44 alin. (2) nu se aplică în faza de urmărire penală.

**(3)** Urmărirea penală a infracţiunilor săvârşite în condiţiile prevăzute la art. 41 se efectuează de către organul de cercetare penală din circumscripţia instanţei competente să judece cauza, dacă legea nu dispune altfel.

**(4)** Conflictul de competenţă dintre 2 sau mai mulţi procurori se rezolvă de către procurorul superior comun acestora. Când conflictul se iveşte între două sau mai multe organe de cercetare penală, competenţa se stabileşte de către procurorul care exercită supravegherea activităţii de cercetare penală a acestor organe. În cazul în care procurorul nu exercită supravegherea activităţii tuturor organelor de cercetare penală între care s-a ivit conflictul, competenţa se stabileşte de către prim-procurorul parchetului în circumscripţia căruia se află organele de cercetare penală.

### Art. 64: Incompatibilitatea judecătorului

**(1)** Judecătorul este incompatibil dacă:

**a)** a fost reprezentant sau avocat al unei părţi ori al unui subiect procesual principal, chiar şi în altă cauză;

**b)** este rudă sau afin, până la gradul al IV-lea inclusiv, ori se află într-o altă situaţie dintre cele prevăzute la art. 177 din **Codul penal** cu una dintre părţi, cu un subiect procesual principal, cu avocatul ori cu reprezentantul acestora;

**c)** a fost expert sau martor, în cauză;

**d)** este tutore sau curator al unei părţi sau al unui subiect procesual principal;

**e)** a efectuat, în cauză, acte de urmărire penală sau a participat, în calitate de procuror, la orice procedură desfăşurată în faţa unui judecător sau a unei instanţe de judecată;

**f)** există o suspiciune rezonabilă că imparţialitatea judecătorului este afectată.

**(2)** Nu pot face parte din acelaşi complet de judecată judecătorii care sunt soţi, rude sau afini între ei, până la gradul al IV-lea inclusiv, ori se află într-o altă situaţie dintre cele prevăzute la art. 177 din **Codul penal**.

**(3)** Judecătorul care a participat la judecarea unei cauze nu mai poate participa la judecarea aceleiaşi cauze într-o cale de atac sau la rejudecarea cauzei după desfiinţarea ori casarea hotărârii.

**(4)** Judecătorul de drepturi şi libertăţi şi judecătorul de cameră preliminară nu pot participa, în aceeaşi cauză, la judecata în fond sau în căile de atac.

### Art. 65: Incompatibilitatea procurorului, a organului de cercetare penală, a magistratului-asistent şi a grefierului

**(1)** Dispoziţiile art. 64 alin. (1) lit. a)-d) şi f) se aplică procurorului şi organului de cercetare penală.

**(2)** Dispoziţiile art. 64 alin. (1) se aplică magistratului-asistent şi grefierului.

**(3)** Dispoziţiile art. 64 alin. (2) se aplică procurorului şi magistratului-asistent sau, după caz, grefierului, când cauza de incompatibilitate există între ei sau între vreunul dintre ei şi judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau unul dintre membrii completului de judecată.

**(4)** Procurorul care a participat ca judecător de drepturi şi libertăţi sau ca judecător de cameră preliminară nu poate, în aceeaşi cauză, să supravegheze urmărirea penală sau să efectueze acte de urmărire penală şi nici să pună concluzii la judecarea acelei cauze în primă instanţă şi în căile de atac. Procurorul care a participat ca judecător la judecarea cauzei în primă instanţă nu poate pune concluzii la judecarea ei în căile de atac.

### Art. 66: Abţinerea

**(1)** Persoana incompatibilă este obligată să declare, după caz, preşedintelui instanţei, procurorului care supraveghează urmărirea penală sau procurorului ierarhic superior că se abţine de a participa la procesul penal, cu arătarea cazului de incompatibilitate şi a temeiurilor de fapt care constituie motivul abţinerii.

**(2)** Declaraţia de abţinere se face de îndată ce persoana obligată la aceasta a luat cunoştinţă de existenţa cazului de incompatibilitate.

### Art. 67: Recuzarea

**(1)** În cazul în care persoana incompatibilă nu a făcut declaraţie de abţinere, părţile, subiecţii procesuali principali sau procurorul pot face cerere de recuzare, de îndată ce au aflat despre existenţa cazului de incompatibilitate.

**(2)** Cererea de recuzare se formulează doar împotriva persoanei din cadrul organului de cercetare penală, a procurorului sau a judecătorului care efectuează activităţi judiciare în cauză. Este inadmisibilă recuzarea judecătorului sau a procurorului chemat să decidă asupra recuzării.

**(3)** Dispoziţiile alin. (2) se aplică în mod corespunzător în cazul recuzării magistratului-asistent şi grefierului.

**(4)** Cererea de recuzare se formulează oral sau în scris, cu arătarea, pentru fiecare persoană în parte, a cazului de incompatibilitate invocat, a temeiurilor de fapt cunoscute la momentul formulării cererii. Cererea de recuzare formulată oral se consemnează într-un proces-verbal sau, după caz, în încheierea de şedinţă.

**(5)** Nerespectarea condiţiilor prevăzute la alin. (2)-(4) sau formularea unei cereri de recuzare împotriva aceleiaşi persoane pentru acelaşi caz de incompatibilitate cu aceleaşi temeiuri de fapt invocate într-o cerere anterioară de recuzare, care a fost respinsă, atrage inadmisibilitatea cererii de recuzare. Inadmisibilitatea se constată de procurorul sau de completul în faţa căruia s-a formulat cererea de recuzare.

**(6)** Judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau completul în faţa căruia s-a formulat recuzarea, cu participarea judecătorului recuzat, se pronunţă asupra măsurilor preventive.

### Art. 68: Procedura de soluţionare a abţinerii sau recuzării

**(1)** Abţinerea sau recuzarea judecătorului de drepturi şi libertăţi şi a judecătorului de cameră preliminară se soluţionează de un judecător de la aceeaşi instanţă.

**(2)** Abţinerea sau recuzarea judecătorului care face parte din completul de judecată se soluţionează de un alt complet de judecată.

**(3)** Abţinerea sau recuzarea magistratului-asistent se soluţionează de completul de judecată.

**(4)** Abţinerea sau recuzarea grefierului se soluţionează de judecătorul de drepturi şi libertăţi, de judecătorul de cameră preliminară sau, după caz, de completul de judecată.

**(5)** Soluţionarea abţinerii sau recuzării se face, în cel mult 24 de ore, în camera de consiliu. Dacă apreciază necesar pentru soluţionarea cererii, judecătorul sau completul de judecată, după caz, poate efectua orice verificări şi poate asculta procurorul, subiecţii procesuali principali, părţile şi persoana care se abţine sau a cărei recuzare se solicită.

**(6)** În caz de admitere a abţinerii sau a recuzării, se va stabili în ce măsură actele îndeplinite ori măsurile dispuse se menţin.

**(7)** Încheierea prin care se soluţionează abţinerea ori recuzarea nu este supusă niciunei căi de atac.

**(8)** Când pentru soluţionarea abţinerii sau a recuzării nu poate fi desemnat un judecător din cadrul aceleiaşi instanţe, cererea se soluţionează de un judecător de la instanţa ierarhic superioară.

**(9)** În cazul în care se admite abţinerea sau recuzarea şi nu se poate desemna un judecător de la instanţa competentă pentru soluţionarea cauzei, judecătorul de la instanţa ierarhic superioară desemnează o altă instanţă egală în grad cu instanţa în faţa căreia s-a formulat declaraţia de abţinere sau cererea de recuzare, din circumscripţia aceleiaşi curţi de apel sau din circumscripţia unei curţi de apel învecinate.

**(10)** Dispoziţiile alin. (8) şi (9) se aplică în mod corespunzător şi în cazul soluţionării abţinerii sau recuzării judecătorului care face parte din completul de judecată.

### Art. 69: Procedura de soluţionare a abţinerii sau recuzării persoanei care efectuează urmărirea penală

**(1)** Asupra abţinerii sau recuzării persoanei care efectuează urmărirea penală se pronunţă procurorul care supraveghează urmărirea penală.

**(2)** Cererea de recuzare se adresează fie persoanei recuzate, fie procurorului. În cazul în care cererea este adresată persoanei care efectuează urmărirea penală, aceasta este obligată să o înainteze împreună cu lămuririle necesare, în termen de 24 de ore, procurorului, fără a întrerupe cursul cercetării penale.

**(3)** Procurorul soluţionează abţinerea sau recuzarea în cel mult 48 de ore, prin ordonanţă care nu este supusă niciunei căi de atac.

**(4)** În caz de admitere a abţinerii sau a recuzării, se va stabili în ce măsură actele îndeplinite ori măsurile dispuse se menţin.

### Art. 70: Procedura de soluţionare a abţinerii sau recuzării procurorului

**(1)** În tot cursul procesului penal, asupra abţinerii sau recuzării procurorului se pronunţă procurorul ierarhic superior.

**(2)** Declaraţia de abţinere sau cererea de recuzare se adresează, sub sancţiunea inadmisibilităţii, procurorului ierarhic superior. Inadmisibilitatea se constată de procurorul, judecătorul sau de completul în faţa căruia s-a formulat cererea de recuzare.

**(3)** Procurorul ierarhic superior soluţionează cererea în 48 de ore.

**(4)** Procurorul ierarhic superior se pronunţă prin ordonanţă care nu este supusă niciunei căi de atac.

**(5)** Procurorul recuzat poate participa la soluţionarea cererii privitoare la măsura preventivă şi poate efectua acte sau dispune orice măsuri care justifică urgenţa.

**(6)** În caz de admitere a abţinerii sau a recuzării, se va stabili în ce măsură actele îndeplinite ori măsurile dispuse se menţin.

### Art. 71: Temeiul strămutării

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate strămuta judecarea unei cauze de la instanţa competentă la o altă instanţă egală în grad, atunci când există o suspiciune rezonabilă că imparţialitatea judecătorilor instanţei este afectată datorită împrejurărilor cauzei, calităţii părţilor ori atunci când există pericol de tulburare a ordinii publice.

### Art. 72: Cererea de strămutare şi efectele acesteia

**(1)** Strămutarea poate fi cerută de părţi sau de procuror.

**(2)** Cererea se depune la instanţa de unde se solicită strămutarea şi trebuie să cuprindă indicarea temeiului de strămutare, precum şi motivarea în fapt şi în drept.

**(3)** La cerere se anexează înscrisurile pe care aceasta se întemeiază.

**(4)** În cerere se face menţiune dacă inculpatul este supus unei măsuri preventive.

**(5)** Cererea se înaintează de îndată Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie împreună cu înscrisurile anexate.

**(6)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate solicita informaţii de la preşedintele instanţei de unde se solicită strămutarea sau de la preşedintele instanţei ierarhic superioare celei la care se află cauza a cărei strămutare se cere, comunicându-i, totodată, termenul fixat pentru judecarea cererii de strămutare. Când Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie este instanţa ierarhic superioară, informaţiile se cer preşedintelui curţii de apel la care se află cauza a cărei strămutare se cere.

**(7)** În cazul respingerii cererii de strămutare, în aceeaşi cauză nu mai poate fi formulată o nouă cerere pentru aceleaşi motive.

**(8)** Introducerea unei cereri de strămutare nu suspendă judecarea cauzei.

### Art. 73: Procedura de soluţionare a cererii de strămutare

**(1)** Soluţionarea cererii de strămutare se face în şedinţă publică, cu participarea procurorului, în cel mult 30 de zile de la data înregistrării cererii.

**(2)** Preşedintele instanţei ierarhic superioare celei la care se află cauza ia măsuri pentru încunoştinţarea părţilor despre introducerea cererii de strămutare, despre termenul fixat pentru soluţionarea acesteia, cu menţiunea că părţile pot trimite memorii şi se pot prezenta la termenul fixat pentru soluţionarea cererii.

**(3)** În informaţiile trimise Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie se face menţiune expresă despre efectuarea încunoştinţărilor, ataşându-se şi dovezile de comunicare a acestora.

**(4)** Neprezentarea părţilor nu împiedică soluţionarea cererii. În cazul în care inculpatul se află în stare de arest preventiv sau arest la domiciliu, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie poate dispune aducerea acestuia la judecarea strămutării, în cazul în care apreciază că prezenţa sa este necesară pentru soluţionarea cererii.

**(5)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie acordă cuvântul părţii care a formulat cererea de strămutare, celorlalte părţi prezente, precum şi procurorului. Dacă procurorul a formulat cererea, acestuia i se acordă primul cuvântul.

### Art. 74: Soluţionarea cererii

**(1)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie soluţionează cererea de strămutare prin sentinţă.

**(2)** În cazul în care găseşte cererea întemeiată, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie dispune strămutarea judecării cauzei la una dintre instanţele din circumscripţia aceleiaşi curţi de apel sau din circumscripţia unei curţi de apel învecinate acesteia. Strămutarea judecării cauzei de la o curte de apel se face la una dintre curţile de apel dintr-o circumscripţie învecinată.

**(3)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie hotărăşte în ce măsură se menţin actele îndeplinite în faţa instanţei, precum şi cele îndeplinite de judecătorul de cameră preliminară de la care s-a strămutat cauza.

**(4)** Instanţa de la care a fost strămutată cauza, precum şi instanţa la care s-a strămutat cauza vor fi înştiinţate de îndată despre admiterea cererii de strămutare.

**(5)** Dacă instanţa de la care a fost strămutată cauza a procedat între timp la judecarea cauzei, hotărârea pronunţată este desfiinţată prin efectul admiterii cererii de strămutare.

**(6)** Sentinţa prevăzută la alin. (1) nu este supusă niciunei căi de atac.

### Art. 75: Alte dispoziţii

**(1)** După strămutarea cauzei, contestaţiile şi celelalte căi de atac se judecă de instanţele corespunzătoare din circumscripţia instanţei la care s-a strămutat cauza.

**(2)** Dispoziţiile art. 71-74 se aplică în mod corespunzător şi în procedura de cameră preliminară.

**(3)** În cazul în care se dispune strămutarea în cursul procedurii de cameră preliminară, judecarea cauzei se efectuează de către instanţa la care s-a strămutat cauza.

**(4)** În cazul în care se dispune strămutarea judecării căii de atac a apelului, rejudecarea cauzei, în caz de desfiinţare cu trimitere spre rejudecare, se va efectua de către instanţa inferioară în grad din circumscripţia celei la care s-a strămutat cauza.

### Art. 76: Desemnarea altei instanţe pentru judecarea cauzei

**(1)** Procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală poate cere Înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie să desemneze o instanţă egală în grad cu cea căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă, care să fie sesizată în cazul în care se va emite rechizitoriul.

**(2)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie soluţionează cererea în camera de consiliu, în termen de 15 zile.

**(3)** Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie dispune, prin încheiere motivată, fie respingerea cererii, fie admiterea cererii şi desemnarea unei instanţe egale în grad cu cea căreia i-ar reveni competenţa să judece cauza în primă instanţă, care să fie sesizată în cazul în care se va emite rechizitoriul.

**(4)** Încheierea prin care Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie soluţionează cererea nu este supusă niciunei căi de atac.

**(5)** În cazul respingerii cererii de desemnare a altei instanţe pentru judecarea cauzei formulate, în aceeaşi cauză nu mai poate fi formulată o nouă cerere pentru aceleaşi motive.

## CAPITOLUL III: Subiecţii procesuali principali şi drepturile acestora

### Art. 77: Suspectul

Persoana cu privire la care, din datele şi probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală se numeşte suspect.

### Art. 78: Drepturile suspectului

Suspectul are drepturile prevăzute de lege pentru inculpat, dacă legea nu prevede altfel.

### Art. 79: Persoana vătămată

Persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală se numeşte persoană vătămată.

### Art. 80: Desemnarea unui reprezentant al persoanelor vătămate

**(1)** În cazul în care prin fapta penală s-au adus vătămări unui număr foarte mare de persoane, iar asigurarea individuală a respectării drepturilor acestora ar prelungi considerabil durata procesului penal, persoanele respective îşi desemnează sau procurorul, judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară ori instanţa poate dispune ca persoanele vătămate să îşi desemneze un reprezentant, în scopul exercitării drepturilor lor. Dacă persoanele vătămate nu şi-au desemnat un reprezentant în termenul care le-a fost acordat, procurorul, judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa poate desemna un avocat din oficiu care să le reprezinte.

**(2)** Reprezentantul persoanelor vătămate exercită toate drepturile recunoscute de lege acestora.

### Art. 81: Drepturile persoanei vătămate

În cadrul procesului penal, persoana vătămată are următoarele drepturi:

**a)** dreptul de a fi informată cu privire la drepturile sale;

**b)** dreptul de a propune administrarea de probe de către organele judiciare, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii;

**c)** dreptul de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale a cauzei;
**d)** dreptul de a fi informată, într-un termen rezonabil, cu privire la stadiul urmăririi penale, la cererea sa expresă, cu condiţia de a indica o adresă pe teritoriul României, o adresă de poştă electronică sau mesagerie electronică, la care aceste informaţii să îi fie comunicate;
**e)** dreptul de a consulta dosarul, în condiţiile legii;
**f)** dreptul de a fi ascultată;
**g)** dreptul de a adresa întrebări inculpatului, martorilor şi experţilor;
**h)** dreptul de a fi asistată de avocat sau reprezentată;
**i)** dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;
**j)** alte drepturi prevăzute de lege.

## CAPITOLUL IV: Inculpatul şi drepturile acestuia

### Art. 82: Inculpatul

Persoana împotriva căreia s-a pus în mişcare acţiunea penală devine parte în procesul penal şi se numeşte inculpat.

### Art. 83: Drepturile inculpatului

În cursul procesului penal, inculpatul are următoarele drepturi:
**a)** dreptul de a nu da nicio declaraţie pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenţia că dacă refuză să dea declaraţii nu va suferi nicio consecinţă defavorabilă, iar dacă va da declaraţii acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;
**b)** dreptul de a consulta dosarul, în condiţiile legii;
**c)** dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu îşi desemnează unul, în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;
**d)** dreptul de a propune administrarea de probe în condiţiile prevăzute de lege, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii;
**e)** dreptul de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale şi civile a cauzei;
**f)** dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înţelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;
**g)** dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;
**h)** alte drepturi prevăzute de lege.

## CAPITOLUL V: Partea civilă şi drepturile acesteia

### Art. 84: Partea civilă

**(1)** Persoana vătămată care exercită acţiunea civilă în cadrul procesului penal este parte în procesul penal şi se numeşte parte civilă.
**(2)** Au calitatea de parte civilă şi succesorii persoanei prejudiciate, dacă exercită acţiunea civilă în cadrul procesului penal.

### Art. 85: Drepturile părţii civile

**(1)** În cursul procesului penal, partea civilă are drepturile prevăzute la art. 81.
**(2)** Drepturile părţii civile se exercită în scopul şi în limitele necesare soluţionării acţiunii civile.
**(3)** Dispoziţiile art. 80 se aplică în mod corespunzător în cazul în care există un număr foarte mare de părţi civile.

## CAPITOLUL VI: Partea responsabilă civilmente şi drepturile acesteia

### Art. 86: Partea responsabilă civilmente

Persoana care, potrivit legii civile, are obligaţia legală sau convenţională de a repara în întregime sau în parte prejudiciul cauzat prin infracţiune şi care este chemată să răspundă în proces este parte în procesul penal şi se numeşte parte responsabilă civilmente.

### Art. 87: Drepturile părţii responsabile civilmente

**(1)** În cursul procesului penal, partea responsabilă civilmente are drepturile prevăzute la art. 81.

**(2)** Drepturile părţii responsabile civilmente se exercită în limitele şi în scopul soluţionării acţiunii civile.

## CAPITOLUL VII: Avocatul. Asistenţa juridică şi reprezentarea

### Art. 88: Avocatul

**(1)** Avocatul asistă sau reprezintă, în procesul penal, părţile ori subiecţii procesuali principali, în condiţiile legii.

**(2)** Nu poate fi avocat al unei părţi sau al unui subiect procesual principal:

**a)** soţul ori ruda până la gradul al IV-lea cu procurorul sau cu judecătorul;

**b)** martorul citat în cauză;

**c)** cel care a participat în aceeaşi cauză în calitate de judecător sau de procuror;

**d)** o altă parte sau un alt subiect procesual.

**(3)** Avocatul ales sau desemnat din oficiu este obligat să asigure asistenţa juridică a părţilor ori a subiecţilor procesuali principali. Pentru nerespectarea acestei obligaţii, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată poate sesiza conducerea baroului de avocaţi spre a se lua măsuri disciplinare.

**(4)** Părţile sau subiecţii principali cu interese contrare nu pot fi asistaţi sau reprezentaţi de acelaşi avocat.

### Art. 89: Asistenţa juridică a suspectului sau a inculpatului

**(1)** Suspectul sau inculpatul are dreptul să fie asistat de unul ori de mai mulţi avocaţi în tot cursul urmăririi penale, al procedurii de cameră preliminară şi al judecăţii, iar organele judiciare sunt obligate să îi aducă la cunoştinţă acest drept. Asistenţa juridică este asigurată atunci când cel puţin unul dintre avocaţi este prezent.

**(2)** Persoana reţinută sau arestată are dreptul să ia contact cu avocatul, asigurându-i-se confidenţialitatea comunicărilor, cu respectarea măsurilor necesare de supraveghere vizuală, de pază şi securitate, fără să fie interceptată sau înregistrată convorbirea dintre ei. Probele obţinute cu încălcarea prezentului alineat se exclud.

### Art. 90: Asistenţa juridică obligatorie a suspectului sau a inculpatului

Asistenţa juridică este obligatorie:

**a)** când suspectul sau inculpatul este minor, internat într-un centru de detenţie ori într-un centru educativ, când este reţinut sau arestat, chiar în altă cauză, când faţă de acesta a fost dispusă măsura de siguranţă a internării medicale, chiar în altă cauză, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege;

**b)** în cazul în care organul judiciar apreciază că suspectul ori inculpatul nu şi-ar putea face singur apărarea;

**c)** în cursul judecăţii în cauzele în care legea prevede pentru infracţiunea săvârşită pedeapsa detenţiunii pe viaţă sau pedeapsa închisorii mai mare de 5 ani.

### Art. 91: Avocatul din oficiu

**(1)** În cazurile prevăzute în art. 90, dacă suspectul sau inculpatul nu şi-a ales un avocat, organul judiciar ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu.

**(2)** În tot cursul procesului penal, când asistenţa juridică este obligatorie, dacă avocatul ales lipseşte nejustificat, nu asigură substituirea şi refuză să efectueze apărarea, deşi a fost asigurată exercitarea tuturor drepturilor procesuale, organul judiciar ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu care să îl înlocuiască, acordându-i acestuia un termen rezonabil şi înlesnirile necesare pentru pregătirea unei apărări efective, făcându-se menţiune despre aceasta într-un proces-verbal sau, după caz, în încheierea de şedinţă. În cursul judecăţii, după începerea dezbaterilor, când asistenţa juridică este obligatorie, dacă avocatul ales lipseşte nejustificat la termenul de judecată, nu asigură substituirea şi refuză să efectueze apărarea, deşi a fost asigurată exercitarea tuturor drepturilor procesuale, instanţa ia măsuri pentru desemnarea unui avocat din oficiu care să îl înlocuiască, acordându-i un termen de minimum 3 zile pentru pregătirea apărării.

**(3)** Avocatul din oficiu se consideră desemnat până la desemnarea, dacă este cazul, de către organul judiciar a unui nou avocat din oficiu. Avocatul din oficiu desemnat este obligat să se

prezinte ori de câte ori este solicitat de organul judiciar, asigurând o apărare concretă şi efectivă în cauză.

**(4)** Delegaţia apărătorului din oficiu încetează la prezentarea apărătorului ales.

**(5)** Dacă la judecarea cauzei avocatul lipseşte şi nu poate fi înlocuit în condiţiile alin. (2), cauza se amână.

### Art. 92: Drepturile avocatului

**(1)** În cursul urmăririi penale, avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală, cu excepţia tehnicilor speciale de supraveghere ori cercetare, a percheziţiei informatice şi a percheziţiei corporale sau a vehiculelor în cazul infracţiunilor flagrante, precum şi cu excepţia situaţiei în care prin prezenţa avocatului s-ar aduce atingere dreptului la apărare al celorlalte părţi ori subiecţi procesuali principali, caz în care întrebările acestuia pot fi formulate de către organul de urmărire penală.

**(2)** Avocatul suspectului sau inculpatului poate solicita să fie încunoştinţat de data şi ora efectuării actului de urmărire penală ori a audierii realizate de judecătorul de drepturi şi libertăţi. Încunoştinţarea se face prin notificare telefonică, fax, e-mail sau prin alte asemenea mijloace, încheindu-se în acest sens un proces-verbal.

**(3)** Lipsa avocatului nu împiedică efectuarea actului de urmărire penală sau a audierii, dacă există dovada că acesta a fost încunoştinţat în condiţiile alin. (2).

**(4)** Avocatul suspectului sau inculpatului are de asemenea dreptul să participe la audierea oricărei persoane de către judecătorul de drepturi şi libertăţi, să formuleze plângeri, cereri şi memorii.

**(5)** În cazul efectuării percheziţiei domiciliare, încunoştinţarea prevăzută la alin. (2) se poate face şi după prezentarea organului de urmărire penală la domiciliul persoanei ce urmează să fie percheziţionată.

**(6)** În cazul în care avocatul suspectului sau al inculpatului este prezent la efectuarea unui act de urmărire penală, se face menţiune despre aceasta, iar actul este semnat şi de avocat.

**(7)** În cursul procedurii de cameră preliminară şi în cursul judecăţii, avocatul are dreptul să consulte actele dosarului, să asiste pe inculpat, să exercite drepturile procesuale ale acestuia, să formuleze plângeri, cereri şi memorii.

**(8)** Avocatul suspectului sau inculpatului are dreptul să beneficieze de timpul şi înlesnirile necesare pentru pregătirea şi realizarea unei apărări efective.

### Art. 93: Asistenţa juridică a persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente

**(1)** Avocatul persoanei vătămate, al părţii civile sau al părţii responsabile civilmente are dreptul să fie încunoştinţat în condiţiile art. 92 alin. (2), să asiste la efectuarea oricărui act de urmărire penală în condiţiile art. 92, dreptul de a consulta actele dosarului şi de a formula cereri şi a depune memorii. Dispoziţiile art. 89 alin. (1) se aplică în mod corespunzător.

**(2)** Avocatul persoanei vătămate, al părţii civile sau al părţii responsabile civilmente are dreptul prevăzut la art. 92 alin. (8).

**(3)** În cursul judecăţii, avocatul persoanei vătămate, al părţii civile sau al părţii responsabile civilmente exercită drepturile persoanei asistate, cu excepţia celor pe care aceasta le exercită personal, şi dreptul de a consulta actele dosarului.

**(4)** Asistenţa juridică este obligatorie când persoana vătămată sau partea civilă este o persoană lipsită de capacitate de exerciţiu ori cu capacitate de exerciţiu restrânsă.

**(5)** Când organul judiciar apreciază că din anumite motive persoana vătămată, partea civilă sau partea responsabilă civilmente nu şi-ar putea face singură apărarea, dispune luarea măsurilor pentru desemnarea unui avocat din oficiu.

### Art. 94: Consultarea dosarului

**(1)** Avocatul are dreptul de a solicita consultarea dosarului pe tot parcursul procesului penal. Acest drept nu poate fi exercitat, nici restrâns în mod abuziv.

**(2)** Consultarea dosarului presupune dreptul de a studia actele acestuia, dreptul de a nota date sau informaţii din dosar, precum şi de a obţine fotocopii pe cheltuiala clientului.

**(3)** În cursul urmăririi penale, procurorul stabileşte data şi durata consultării într-un termen rezonabil. Acest drept poate fi delegat organului de urmărire penală.

**(4)** În cursul urmăririi penale, procurorul poate restricţiona motivat consultarea dosarului de către suspect, inculpat sau avocat, pe o perioadă de cel mult 15 zile, dacă prin aceasta s-ar putea aduce atingere bunei desfăşurări a urmăririi penale.

**(5)** În cursul urmăririi penale, avocatul are obligaţia de a păstra confidenţialitatea sau secretul datelor şi actelor de care a luat cunoştinţă cu ocazia consultării dosarului.

**(6)** În toate cazurile, avocatului nu îi poate fi restricţionat dreptul de a consulta declaraţiile părţii sau ale subiectului procesual principal pe care îl asistă ori îl reprezintă.

**(7)** În vederea pregătirii apărării, avocatul inculpatului are dreptul de a lua cunoştinţă de întreg materialul dosarului de urmărire penală în procedurile desfăşurate în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi privind măsurile privative sau restrictive de drepturi, la care avocatul participă.

### Art. 95: Dreptul de a formula plângere

**(1)** Avocatul are dreptul de a formula plângere, potrivit art. 336-339.

**(2)** În situaţiile prevăzute la art. 89 alin. (2), art. 92 alin. (2) şi art. 94, procurorul ierarhic superior este obligat să rezolve plângerea şi să comunice soluţia, precum şi motivarea acesteia, în cel mult 48 de ore.

### Art. 96: Reprezentarea

În cursul procesului penal, suspectul, inculpatul, celelalte părţi, precum şi persoana vătămată pot fi reprezentaţi, cu excepţia cazurilor în care prezenţa acestora este obligatorie sau este apreciată ca fiind necesară de procuror, judecător sau instanţa de judecată, după caz.

## TITLUL IV: Probele, mijloacele de probă şi procedeele probatorii

### CAPITOLUL I: Reguli generale

### Art. 97: Proba şi mijloacele de probă

**(1)** Constituie probă orice element de fapt care serveşte la constatarea existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, la identificarea persoanei care a săvârşit-o şi la cunoaşterea împrejurărilor necesare pentru justa soluţionare a cauzei şi care contribuie la aflarea adevărului în procesul penal.

**(2)** Proba se obţine în procesul penal prin următoarele mijloace:

**a)** declaraţiile suspectului sau ale inculpatului;

**b)** declaraţiile persoanei vătămate;

**c)** declaraţiile părţii civile sau ale părţii responsabile civilmente;

**d)** declaraţiile martorilor;

**e)** înscrisuri, rapoarte de expertiză, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă;

**f)** orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege.

### Art. 98: Obiectul probaţiunii

Constituie obiect al probei:

**a)** existenţa infracţiunii şi săvârşirea ei de către inculpat;

**b)** faptele privitoare la răspunderea civilă, atunci când există parte civilă;

**c)** faptele şi împrejurările de fapt de care depinde aplicarea legii;

**d)** orice împrejurare necesară pentru justa soluţionare a cauzei.

### Art. 99: Sarcina probei

**(1)** În acţiunea penală sarcina probei aparţine în principal procurorului, iar în acţiunea civilă, părţii civile ori, după caz, procurorului care exercită acţiunea civilă în cazul în care persoana vătămată este lipsită de capacitate de exerciţiu sau are capacitate de exerciţiu restrânsă.

**(2)** Suspectul sau inculpatul beneficiază de prezumţia de nevinovăţie, nefiind obligat să îşi dovedească nevinovăţia, şi are dreptul de a nu contribui la propria acuzare.

**(3)** În procesul penal, persoana vătămată, suspectul şi părţile au dreptul de a propune organelor judiciare administrarea de probe.

### Art. 100: Administrarea probelor

**(1)** În cursul urmăririi penale, organul de urmărire penală strânge şi administrează probe atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau a inculpatului, din oficiu ori la cerere.

**(2)** În cursul judecăţii, instanţa administrează probe la cererea procurorului, a persoanei vătămate sau a părţilor şi, în mod subsidiar, din oficiu, atunci când consideră necesar pentru formarea convingerii sale.

**(3)** Cererea privitoare la administrarea unor probe formulată în cursul urmăririi penale sau în cursul judecăţii de către persoanele îndreptăţite se admite ori se respinge motivat de către organele judiciare.

**(4)** Organele judiciare pot respinge o cerere privitoare la administrarea unor probe atunci când:

**a)** proba nu este relevantă în raport cu obiectul probaţiunii din cauză;

**b)** se apreciază că pentru dovedirea elementului de fapt care constituie obiectul probei au fost administrate suficiente mijloace de probă;

**c)** proba nu este necesară, întrucât faptul este notoriu;

**d)** proba este imposibil de obţinut;

**e)** cererea a fost formulată de o persoană neîndreptăţită;

**f)** administrarea probei este contrară legii.

### Art. 101: Principiul loialităţii administrării probelor

**(1)** Este oprit a se întrebuinţa violenţe, ameninţări ori alte mijloace de constrângere, precum şi promisiuni sau îndemnuri în scopul de a se obţine probe.

**(2)** Nu pot fi folosite metode sau tehnici de ascultare care afectează capacitatea persoanei de a-şi aminti şi de a relata în mod conştient şi voluntar faptele care constituie obiectul probei. Interdicţia se aplică chiar dacă persoana ascultată îşi dă consimţământul la utilizarea unei asemenea metode sau tehnici de ascultare.

**(3)** Este interzis organelor judiciare penale sau altor persoane care acţionează pentru acestea să provoace o persoană să săvârşească ori să continue săvârşirea unei fapte penale, în scopul obţinerii unei probe.

### Art. 102: Excluderea probelor obţinute în mod nelegal

**(1)** Probele obţinute prin tortură, precum şi probele derivate din acestea nu pot fi folosite în cadrul procesului penal.

**(2)** Probele obţinute în mod nelegal nu pot fi folosite în procesul penal.

**(3)** În mod excepţional, dispoziţiile alin. (2) nu se aplică dacă mijlocul de probă prezintă imperfecţiuni de formă sau există alte neregularităţi procedurale care nu produc o vătămare pentru înlăturarea căreia este necesară excluderea acestuia.

**(4)** Probele derivate se exclud dacă au fost obţinute în mod direct din probele obţinute în mod nelegal şi nu puteau fi obţinute în alt mod.

**(5)** Probele derivate din probele prevăzute la alin. (2) nu se exclud dacă probele obţinute în mod nelegal sunt folosite în condiţiile alin. (3).

### Art. 103: Aprecierea probelor

**(1)** Probele nu au o valoare dinainte stabilită prin lege şi sunt supuse liberei aprecieri a organelor judiciare în urma evaluării tuturor probelor administrate în cauză.

**(2)** În luarea deciziei asupra existenţei infracţiunii şi a vinovăţiei inculpatului instanţa hotărăşte motivat, cu trimitere la toate probele evaluate. Condamnarea se dispune doar atunci când instanţa are convingerea că acuzaţia a fost dovedită dincolo de orice îndoială rezonabilă.

**(3)** Hotărârea instanţei nu se poate întemeia, în măsură determinantă, pe mărturia investigatorului sub acoperire sau pe declaraţiile martorilor protejaţi.

## CAPITOLUL II: Audierea persoanelor

## SECŢIUNEA 1: Reguli generale în materia audierii persoanelor

### Art. 104: Persoanele audiate în cursul procesului penal

În cursul procesului penal, în condiţiile prevăzute de lege, pot fi audiate următoarele persoane: suspectul, inculpatul, persoana vătămată, partea civilă, partea responsabilă civilmente, martorii şi experţii.

### Art. 105: Audierea prin interpret

**(1)** Ori de câte ori persoana audiată nu înţelege, nu vorbeşte sau nu se exprimă bine în limba română, audierea se face prin interpret. Interpretul poate fi desemnat de organele judiciare sau ales de părţi ori persoana vătămată, dintre interpreţii autorizaţi, potrivit legii.

**(2)** În mod excepţional, în situaţia în care se impune luarea urgentă a unei măsuri procesuale sau dacă nu se poate asigura un interpret autorizat, audierea poate avea loc în prezenţa oricărei persoane care poate comunica cu cel ascultat, organul judiciar având însă obligaţia de a relua audierea prin interpret imediat ce aceasta este posibilă.

**(3)** Dacă persoana audiată este surdă, mută sau surdo-mută, audierea se face cu participarea unei persoane care are capacitatea de a comunica prin limbajul special. În această situaţie comunicarea se poate face şi în scris.

**(4)** În cazuri excepţionale, dacă nu este prezentă o persoană autorizată care poate comunica prin limbajul special, iar comunicarea nu se poate realiza în scris, audierea persoanelor prevăzute la alin. (3) se va face cu ajutorul oricărei persoane care are aptitudini de comunicare.

### Art. 106: Protecţia sănătăţii persoanelor ascultate

Dacă în timpul audierii unei persoane aceasta acuză oboseală excesivă sau simptomele unei boli care îi afectează capacitatea fizică ori psihică de a participa la ascultare, organul judiciar dispune întreruperea ascultării şi ia măsuri pentru ca persoana să fie consultată de un medic.

## SECŢIUNEA 2: Audierea suspectului sau a inculpatului

### Art. 107: Întrebările privind persoana suspectului sau a inculpatului

**(1)** La începutul primei audieri, organul judiciar adresează întrebări suspectului sau inculpatului cu privire la nume, prenume, poreclă, data şi locul naşterii, codul numeric personal, numele şi prenumele părinţilor, cetăţenia, starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia ori ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv şi adresa la care doreşte să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale sau dacă împotriva sa se desfăşoară un alt proces penal, precum şi cu privire la orice alte date pentru stabilirea situaţiei sale personale.

**(2)** Întrebările prevăzute la alin. (1) se repetă la audierile ulterioare doar atunci când organul judiciar consideră necesar.

### Art. 108: Comunicarea drepturilor şi a obligaţiilor

**(1)** Organul judiciar comunică suspectului sau inculpatului calitatea în care este audiat, fapta prevăzută de legea penală pentru săvârşirea căreia este suspectat sau pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală şi încadrarea juridică a acesteia.

**(2)** Suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoştinţă drepturile prevăzute la art. 83, precum şi următoarele obligaţii:

**a)** obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

**b)** obligaţia de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, citaţiile şi orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile şi se consideră că le-a luat la cunoştinţă.

**(3)** În cursul urmăririi penale, înainte de prima audiere a suspectului sau inculpatului, i se aduc la cunoştinţă drepturile şi obligaţiile prevăzute la alin. (2) şi i se înmânează, sub semnătură, un formular scris care cuprinde aceste drepturi, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

### Art. 109: Modul de ascultare

**(1)** După îndeplinirea dispoziţiilor art. 107 şi 108, suspectul sau inculpatul este lăsat să declare tot ceea ce doreşte referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată, după care i se pot pune întrebări.

**(2)** Suspectul sau inculpatul are dreptul să se consulte cu avocatul atât înainte, cât şi în cursul audierii, iar organul judiciar, când consideră necesar, poate permite acestuia să utilizeze însemnări şi notiţe proprii.

**(3)** Dacă în cursul audierii suspectul sau inculpatul îşi exercită dreptul de a nu da nicio declaraţie, ascultarea nu va mai continua, încheindu-se un proces-verbal.

### Art. 110: Consemnarea declaraţiilor

**(1)** Declaraţiile suspectului sau inculpatului se consemnează în scris. În fiecare declaraţie se consemnează totodată ora începerii şi ora încheierii ascultării suspectului sau inculpatului.

**(2)** Dacă este de acord cu conţinutul declaraţiei scrise, suspectul sau inculpatul o semnează. Dacă suspectul sau inculpatul are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea sunt indicate în finalul declaraţiei, fiind urmate de semnătura suspectului sau a inculpatului.

**(3)** Când suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să semneze, organul judiciar consemnează acest lucru în declaraţia scrisă.

**(4)** Declaraţia scrisă este semnată şi de organul de urmărire penală care a procedat la audierea suspectului, inculpatului, de judecătorul de drepturi şi libertăţi ori de preşedintele completului de judecată şi de grefier, de avocatul suspectului, inculpatului, al persoanei vătămate, părţii civile sau părţii responsabile civilmente, dacă aceştia au fost prezenţi, precum şi de interpret când declaraţia a fost luată printr-un interpret.

**(5)** În cursul urmăririi penale, audierea suspectului sau inculpatului se înregistrează cu mijloace tehnice audio sau audiovideo. Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declaraţia suspectului sau inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă.

## SECŢIUNEA 3: Audierea persoanei vătămate, a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente

### Art. 111: Modul de audiere a persoanei vătămate

**(1)** La începutul primei audieri, organul judiciar adresează persoanei vătămate întrebările prevăzute la art. 107, care se aplică în mod corespunzător.

**(2)** Persoanei vătămate i se aduc la cunoştinţă următoarele drepturi şi obligaţii:

**a)** dreptul de a fi asistată de avocat, iar în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

**b)** dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;

**c)** dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii, în condiţiile prevăzute de lege;

**d)** dreptul de a fi încunoştinţată cu privire la desfăşurarea procedurii, dreptul de a formula plângere prealabilă, precum şi dreptul de a se constitui parte civilă;

**e)** obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare;

**f)** obligaţia de a comunica orice schimbare de adresă;

**g)** obligaţia de a spune adevărul.

**(3)** Dispoziţiile art. 109 alin. (1) şi (2) şi ale art. 110 se aplică în mod corespunzător.

**(4)** În cursul urmăririi penale, audierea persoanei vătămate se înregistrează prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, atunci când organul de urmărire penală consideră necesar sau atunci când persoana vătămată a solicitat aceasta în mod expres, iar înregistrarea este posibilă.

**(5)** Persoanei vătămate i se aduce la cunoştinţă cu ocazia primei audieri faptul că, în cazul în care inculpatul va fi privat de libertate, respectiv condamnat la o pedeapsă privativă de libertate, aceasta poate să fie informată cu privire la punerea acestuia în libertate în orice

mod.

### Art. 112: Modul de audiere a părţii civile şi a părţii responsabile civilmente

**(1)** Audierea părţii civile şi a părţii responsabile civilmente se face potrivit dispoziţiilor art. 111 alin. (1), (3) şi (4), care se aplică în mod corespunzător.

**(2)** Părţii civile, precum şi părţii responsabile civilmente li se aduc la cunoştinţă următoarele drepturi:

**a)** dreptul de a fi asistate de avocat, iar în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a li se desemna un avocat din oficiu;

**b)** dreptul de a apela la un mediator în cazurile permise de lege;

**c)** dreptul de a propune administrarea de probe, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii în legătură cu soluţionarea laturii civile a cauzei, în condiţiile prevăzute de lege.

### Art. 113: Protecţia persoanei vătămate şi a părţii civile

Atunci când sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege referitoare la statutul de martor ameninţat sau vulnerabil ori pentru protecţia vieţii private sau a demnităţii, organul de urmărire penală poate dispune faţă de persoana vătămată ori faţă de partea civilă măsurile de protecţie prevăzute la art. 125-130, care se aplică în mod corespunzător.

## SECŢIUNEA 4: Audierea martorilor

### Art. 114: Persoanele audiate ca martor

**(1)** Poate fi audiată în calitate de martor orice persoană care are cunoştinţă despre fapte sau împrejurări de fapt care constituie probă în cauza penală.

**(2)** Orice persoană citată în calitate de martor are următoarele obligaţii:

**a)** de a se prezenta în faţa organului judiciar care a citat-o la locul, ziua şi ora arătate în citaţie;

**b)** de a depune jurământ sau declaraţie solemnă în faţa instanţei;

**c)** de a spune adevărul.

**(3)** Calitatea de martor are întâietate faţă de calitatea de expert sau de avocat, de mediator ori de reprezentant al uneia dintre părţi sau al unui subiect procesual principal, cu privire la faptele şi împrejurările de fapt pe care persoana le-a cunoscut înainte de a dobândi această calitate.

**(4)** Pot fi audiate în calitate de martor şi persoanele care au întocmit procese-verbale în temeiul art. 61 şi 62.

### Art. 115: Capacitatea de a fi martor

**(1)** Orice persoană poate fi citată şi audiată în calitate de martor, cu excepţia părţilor şi a subiecţilor procesuali principali.

**(2)** Persoanele care se află într-o situaţie ce pune la îndoială, în mod rezonabil, capacitatea de a fi martor pot fi audiate doar atunci când organul judiciar constată că persoana este capabilă să relateze în mod conştient fapte şi împrejurări de fapt conforme cu realitatea.

**(3)** Pentru a decide cu privire la capacitatea unei persoane de a fi martor, organul judiciar dispune, la cerere sau din oficiu, orice examinare necesară, prin mijloacele prevăzute de lege.

### Art. 116: Obiectul şi limitele declaraţiei martorului

**(1)** Martorul este audiat asupra unor fapte sau împrejurări de fapt care constituie obiectul probaţiunii în cauza în care a fost citat.

**(2)** Audierea martorului poate fi extinsă asupra tuturor împrejurărilor necesare pentru verificarea credibilităţii sale.

**(3)** Nu pot face obiectul declaraţiei martorului acele fapte sau împrejurări al căror secret sau confidenţialitate poate fi opus prin lege organelor judiciare.

**(4)** Faptele sau împrejurările prevăzute la alin. (3) pot face obiectul declaraţiei martorului atunci când autoritatea competentă sau persoana îndreptăţită îşi exprimă acordul în acest sens sau atunci când există o altă cauză legală de înlăturare a obligaţiei de a păstra secretul sau confidenţialitatea.

**(5)** Declaraţia dată în condiţiile alin. (4) nu constituie infracţiune.

### Art. 117: Persoanele care au dreptul de a refuza să dea declaraţii în calitate de martor

**(1)** Au dreptul de a refuza să fie audiate în calitate de martor următoarele persoane:

**a)** soţul, ascendenţii şi descendenţii în linie directă, precum şi fraţii şi surorile suspectului sau inculpatului;

**b)** persoanele care au avut calitatea de soţ al suspectului sau al inculpatului.

**(2)** După comunicarea drepturilor şi obligaţiilor potrivit art. 120, organele judiciare comunică persoanelor prevăzute la alin. (1) dreptul de a nu da declaraţii în calitate de martor.

**(3)** Dacă persoanele prevăzute la alin. (1) sunt de acord să dea declaraţii, în privinţa acestora sunt aplicabile dispoziţiile privitoare la drepturile şi obligaţiile martorilor.

**(4)** În cauzele reunite, persoana care îndeplineşte una dintre calităţile prevăzute la alin. (1) în raport cu unul dintre suspecţi sau inculpaţi este scutită de obligaţia de a depune mărturie şi împotriva celorlalţi suspecţi sau inculpaţi, în cazul în care declaraţia sa nu poate fi limitată doar la aceştia din urmă.

### Art. 118: Dreptul martorului de a nu se acuza

Declaraţia martorului nu poate fi folosită în cursul unui proces penal desfăşurat împotriva sa.

### Art. 119: Întrebările privind persoana martorului

**(1)** Dispoziţiile art. 107 se aplică în mod corespunzător în cazul audierii martorului.

**(2)** Martorului i se comunică obiectul cauzei şi apoi este întrebat dacă este membru de familie sau fost soţ al suspectului, inculpatului, persoanei vătămate ori al celorlalte părţi din procesul penal, dacă se află în relaţii de prietenie sau de duşmănie cu aceste persoane, precum şi dacă a suferit vreo pagubă în urma săvârşirii infracţiunii.

**(3)** Martorului nu i se adresează întrebările privind persoana sa atunci când faţă de acesta s-a dispus o măsură de protecţie a datelor de identitate.

### Art. 120: Comunicarea drepturilor şi obligaţiilor

**(1)** Organul judiciar comunică martorului calitatea în care este audiat şi faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor.

**(2)** Martorului i se aduc apoi la cunoştinţă următoarele drepturi şi obligaţii:

**a)** dreptul de a fi supus măsurilor de protecţie şi de a beneficia de restituirea cheltuielilor prilejuite de chemarea în faţa organelor judiciare, atunci când sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege;

**b)** obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa;

**c)** obligaţia de a comunica în scris, în termen de 5 zile, orice schimbare a adresei la care este citat, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate dispune împotriva sa sancţiunea prevăzută de art. 283 alin. (1);

**d)** obligaţia de a da declaraţii conforme cu realitatea, atrăgându-i-se atenţia că legea pedepseşte infracţiunea de mărturie mincinoasă.

### Art. 121: Jurământul şi declaraţia solemnă a martorului

**(1)** În cursul urmăririi penale şi judecăţii, după îndeplinirea dispoziţiilor art. 119 şi 120, organul de urmărire penală şi preşedintele completului solicită martorului depunerea jurământului sau a declaraţiei solemne.

**(2)** Organul de urmărire penală şi preşedintele completului îl întreabă pe martor dacă doreşte să depună jurământ religios sau declaraţie solemnă.

**(3)** Textul jurământului este următorul: "Jur că voi spune adevărul şi nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!". Referirea la divinitate din formula jurământului se schimbă în funcţie de credinţa religioasă a martorului.

**(4)** În timpul depunerii jurământului, cu excepţiile impuse de credinţa religioasă, martorul

ţine mâna dreaptă pe cruce sau pe Biblie.

**(5)** În cazul în care martorul alege să facă o declaraţie solemnă, textul acesteia este următorul: "Mă oblig că voi spune adevărul şi nu voi ascunde nimic din ceea ce ştiu."

**(6)** Dispoziţiile alin. (1)-(5) se aplică în mod corespunzător în procedura administrării anticipate a probelor, în faţa judecătorului de drepturi şi libertăţi.

### Art. 122: Modul de audiere a martorului

**(1)** Fiecare martor este audiat separat şi fără prezenţa altor martori.

**(2)** Martorul este lăsat să declare tot ceea ce ştie în legătură cu faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus, apoi i se pot adresa întrebări.

**(3)** Martorului nu i se pot adresa întrebări privind opţiunile politice, ideologice sau religioase ori alte circumstanţe personale şi de familie, cu excepţia cazului în care acestea sunt strict necesare pentru aflarea adevărului în cauză sau pentru verificarea credibilităţii martorului.

### Art. 123: Consemnarea declaraţiilor

**(1)** Consemnarea declaraţiilor se face potrivit dispoziţiilor art. 110, care se aplică în mod corespunzător.

**(2)** În cursul urmăririi penale, audierea martorului se înregistrează prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, dacă organul de urmărire penală consideră necesar sau dacă martorul solicită expres aceasta şi înregistrarea este posibilă.

### Art. 124: Cazurile speciale de audiere a martorului

**(1)** Audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani are loc în prezenţa unuia dintre părinţi, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituţiei căreia îi este încredinţat minorul spre creştere şi educare.

**(2)** Dacă persoanele arătate la alin. (1) nu pot fi prezente sau au calitatea de suspect, inculpat, persoană vătămată, parte civilă, parte responsabilă civilmente ori martor în cauză ori există suspiciunea rezonabilă că pot influenţa declaraţia minorului, audierea acestuia are loc în prezenţa unui reprezentant al autorităţii tutelare sau a unei rude cu capacitate deplină de exerciţiu, stabilite de organul judiciar.

**(3)** Dacă se consideră necesar, la cerere sau din oficiu, organul de urmărire penală sau instanţa dispune ca la audierea martorului minor să asiste un psiholog.

**(4)** Audierea martorului minor trebuie să evite producerea oricărui efect negativ asupra stării psihice a acestuia.

**(5)** Martorului minor care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani nu i se comunică obligaţiile prevăzute la art. 120 alin. (2) lit. d), dar i se atrage atenţia să spună adevărul.

**(6)** Persoanele care au avut calitatea de suspect sau inculpat în aceeaşi cauză şi cu privire la aceeaşi faptă ori cu privire la fapte diferite aflate în strânsă legătură, dacă ulterior s-a dispus disjungerea cauzelor, pot fi audiate în calitate de martor, iar declaraţia nu poate fi folosită în cursul unui proces penal desfăşurat împotriva lor. Organele judiciare au obligaţia consemnării calităţii lor procesuale anterioare.

**(7)** Dispoziţiile alin. (6) se aplică în mod corespunzător şi persoanelor care au calitatea de suspect sau inculpat în cauze diferite, cu privire la care nu a fost dispusă reunirea.

## SECŢIUNEA 5: Protecţia martorilor

### SUBSECŢIUNEA 1: Protecţia martorilor ameninţaţi

### Art. 125: Martorul ameninţat

În cazul în care există o suspiciune rezonabilă că viaţa, integritatea corporală, libertatea, bunurile sau activitatea profesională a martorului ori a unui membru de familie al acestuia ar putea fi puse în pericol ca urmare a datelor pe care le furnizează organelor judiciare sau a declaraţiilor sale, organul judiciar competent acordă acestuia statutul de martor ameninţat şi dispune una ori mai multe dintre măsurile de protecţie prevăzute la art. 126 sau 127, după caz.

### Art. 126: Măsurile de protecţie dispuse în cursul urmăririi penale

**(1)** În cursul urmăririi penale, odată cu acordarea statutului de martor ameninţat,

procurorul dispune aplicarea uneia sau a mai multora dintre următoarele măsuri:

**a)** supravegherea şi paza locuinţei martorului sau asigurarea unei locuinţe temporare;

**b)** însoţirea şi asigurarea protecţiei martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor;

**c)** protecţia datelor de identitate, prin acordarea unui pseudonim cu care martorul va semna declaraţia sa;

**d)** audierea martorului fără ca acesta să fie prezent, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea şi imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente.

**(2)** Procurorul dispune aplicarea unei măsuri de protecţie din oficiu sau la cererea martorului, a uneia dintre părţi sau a unui subiect procesual principal.

**(3)** În cazul aplicării măsurilor de protecţie prevăzute la alin. (1) lit. c) şi d), declaraţia martorului nu va cuprinde adresa reală sau datele sale de identitate, acestea fiind consemnate într-un registru special la care vor avea acces doar organul de urmărire penală, judecătorul de drepturi şi libertăţi, judecătorul de cameră preliminară sau instanţa, în condiţii de confidenţialitate.

**(4)** Procurorul dispune acordarea statutului de martor ameninţat şi aplicarea măsurilor de protecţie prin ordonanţă motivată, care se păstrează în condiţii de confidenţialitate.

**(5)** Procurorul verifică, la intervale de timp rezonabile, dacă se menţin condiţiile care au determinat luarea măsurilor de protecţie, iar în caz contrar dispune, prin ordonanţă motivată, încetarea acestora.

**(6)** Măsurile prevăzute la alin. (1) se menţin pe tot parcursul procesului penal dacă starea de pericol nu a încetat.

**(7)** Dacă starea de pericol a apărut în cursul procedurii de cameră preliminară, judecătorul de cameră preliminară, din oficiu sau la sesizarea procurorului, dispune măsurile de protecţie prevăzute la art. 127. Dispoziţiile art. 128 se aplică în mod corespunzător.

**(8)** Măsurile de protecţie prevăzute la alin. (1) lit. a) şi b) se comunică autorităţii desemnate cu punerea în executare a măsurii.

### Art. 127: Măsurile de protecţie dispuse în cursul judecăţii

În cursul judecăţii, odată cu acordarea statutului de martor ameninţat, instanţa dispune aplicarea uneia sau a mai multora dintre următoarele măsuri:

**a)** supravegherea şi paza locuinţei martorului sau asigurarea unei locuinţe temporare;

**b)** însoţirea şi asigurarea protecţiei martorului sau a membrilor de familie ai acestuia în cursul deplasărilor;

**c)** nepublicitatea şedinţei de judecată pe durata ascultării martorului;

**d)** ascultarea martorului fără ca acesta să fie prezent în sala de judecată, prin intermediul mijloacelor audiovideo de transmitere, cu vocea şi imaginea distorsionate, atunci când celelalte măsuri nu sunt suficiente;

**e)** protecţia datelor de identitate ale martorului şi acordarea unui pseudonim sub care acesta va depune mărturie.

### Art. 128: Dispunerea măsurii protecţiei martorului în cursul judecăţii

**(1)** Instanţa dispune aplicarea unei măsuri de protecţie din oficiu, la cererea procurorului, a martorului, a părţilor sau a persoanei vătămate.

**(2)** Propunerea formulată de procuror cuprinde:

**a)** numele martorului care urmează a fi ascultat în faza de judecată şi faţă de care se doreşte dispunerea măsurii de protecţie;

**b)** motivarea concretă a gravităţii pericolului şi a necesităţii măsurii.

**(3)** Atunci când cererea este formulată de celelalte persoane prevăzute la alin. (1), instanţa poate dispune ca procurorul să efectueze de urgenţă verificări cu privire la temeinicia cererii de protecţie.

**(4)** Cererea se soluţionează în camera de consiliu, fără participarea persoanei care a formulat cererea.

**(5)** Participarea procurorului este obligatorie.

**(6)** Instanţa se pronunţă prin încheiere motivată, care nu este supusă căilor de atac.

**(7)** Încheierea prin care se dispune măsura de protecţie se păstrează în condiţii de confidenţialitate. Dacă protecţia martorului este necesară şi după rămânerea definitivă a hotărârii, sunt aplicabile dispoziţiile legii speciale.

**(8)** Măsurile de protecţie prevăzute la art. 127 lit. a) şi b) se comunică autorităţii desemnate de lege cu punerea în executare a măsurilor.

### Art. 129: Audierea martorului protejat

**(1)** În situaţia prevăzută la art. 126 alin. (1) lit. d) şi art. 127 lit. d), procurorul, judecătorul de drepturi şi libertăţi sau, după caz, instanţa de judecată procedează la audierea martorului fără ca acesta să fie prezent fizic la locul unde se află procurorul ori în sala în care se desfăşoară şedinţa de judecată, prin intermediul mijloacelor audiovideo.

**(2)** La solicitarea organului judiciar sau a martorului audiat în condiţiile alin. (1), la luarea declaraţiei poate participa un consilier de probaţiune, care are obligaţia de a păstra secretul profesional cu privire la datele de care a luat cunoştinţă în timpul audierii. Organul judiciar are obligaţia să aducă la cunoştinţa martorului dreptul de a solicita audierea în prezenţa unui psiholog.

**(3)** Subiecţii procesuali principali, părţile şi avocaţii acestora pot adresa întrebări martorului audiat în condiţiile alin. (1) şi (2). Organul judiciar respinge întrebările care ar putea conduce la identificarea martorului.

**(4)** Declaraţia martorului protejat se înregistrează prin mijloace tehnice video şi audio şi se redă integral în formă scrisă.

**(5)** În cursul urmăririi penale declaraţia se semnează de organul de urmărire penală ori, după caz, de judecătorul de drepturi şi libertăţi şi de procurorul care a fost prezent la audierea martorului şi se depune la dosarul cauzei. Declaraţia martorului, transcrisă, va fi semnată şi de acesta şi va fi păstrată în dosarul depus la parchet, într-un loc special, în condiţii de confidenţialitate.

**(6)** În cursul judecăţii, declaraţia martorului se semnează de preşedintele completului de judecată.

**(7)** Suportul pe care a fost înregistrată declaraţia martorului, în original, sigilat cu sigiliul parchetului sau, după caz, al instanţei de judecată în faţa căreia s-a făcut declaraţia, se păstrează în condiţii de confidenţialitate. Suportul care conţine înregistrările efectuate în cursul urmăririi penale este înaintat la terminarea urmăririi penale instanţei competente, împreună cu dosarul cauzei, şi este păstrat în aceleaşi condiţii privind confidenţialitatea.

## SUBSECŢIUNEA 2: Protecţia martorilor vulnerabili

### Art. 130: Martorul vulnerabil

**(1)** Procurorul sau, după caz, instanţa poate decide acordarea statutului de martor vulnerabil următoarelor categorii de persoane:

**a)** martorului care a suferit o traumă ca urmare a săvârşirii infracţiunii ori ca urmare a comportamentului ulterior al suspectului sau inculpatului;

**b)** martorului minor.

**(2)** Odată cu acordarea statutului de martor vulnerabil, procurorul şi instanţa pot dispune măsurile de protecţie prevăzute la art. 126 alin. (1) lit. b) şi d) sau, după caz, art. 127 lit. b)-e), care se aplică în mod corespunzător. Distorsionarea vocii şi a imaginii nu este obligatorie.

**(3)** Dispoziţiile art. 126 şi 128 se aplică în mod corespunzător.

## SECŢIUNEA 6: Confruntarea

### Art. 131: Confruntarea

**(1)** Când se constată că există contraziceri între declaraţiile persoanelor audiate în aceeaşi cauză, se procedează la confruntarea lor dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei.

**(2)** Persoanele confruntate sunt audiate cu privire la faptele şi împrejurările în privinţa

cărora declaraţiile date anterior se contrazic.

**(3)** Organul de urmărire penală sau instanţa de judecată poate încuviinţa ca persoanele confruntate să îşi pună reciproc întrebări.

**(4)** Declaraţiile date de persoanele confruntate se consemnează într-un proces-verbal.

## CAPITOLUL III: Identificarea persoanelor şi a obiectelor

### Art. 132: Scopul şi obiectul măsurii

**(1)** Identificarea persoanelor sau obiectelor se poate dispune dacă este necesară în scopul clarificării împrejurărilor cauzei.

**(2)** Identificarea persoanelor sau obiectelor poate fi dispusă de procuror ori de organele de cercetare penală, în cursul urmăririi penale, sau de instanţă, în cursul judecăţii.

### Art. 133: Audierea prealabilă a persoanei care face identificarea

**(1)** După dispunerea măsurii şi înainte ca identificarea să fie realizată, persoana care face identificarea trebuie audiată cu privire la persoana sau obiectul pe care urmează să îl identifice.

**(2)** Audierea constă în descrierea tuturor caracteristicilor persoanei sau ale obiectului, precum şi împrejurările în care a fost văzut. Persoana care face identificarea este întrebată dacă a mai participat anterior la o altă procedură de identificare privind aceeaşi persoană sau acelaşi obiect ori dacă persoana sau obiectul de identificat i-au fost indicate ori descrise anterior.

### Art. 134: Identificarea persoanelor

**(1)** Persoana care urmează să fie identificată este prezentată împreună cu alte 4-6 persoane necunoscute, cu trăsături asemănătoare celor descrise de persoana care face identificarea.

**(2)** Dispoziţiile alin. (1) sunt aplicabile în mod corespunzător şi în situaţia identificării persoanelor după fotografii.

**(3)** Identificarea se desfăşoară astfel încât persoanele care urmează să fie identificate să nu o vadă pe cea care le identifică.

**(4)** Desfăşurarea activităţii de identificare a persoanelor, precum şi declaraţiile persoanei care face identificarea sunt consemnate într-un proces-verbal.

**(5)** Procesul-verbal trebuie să cuprindă, pe lângă menţiunile prevăzute la art. 135 alin. (2), numele, prenumele şi adresa persoanelor care au fost introduse în grupul de identificare sau ale căror fotografii au fost prezentate persoanei care face identificarea, numele şi prenumele persoanei identificate, precum şi ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus efectuarea identificării de persoane.

**(6)** În cursul urmăririi penale, în situaţia în care organul de urmărire penală consideră necesar, activitatea de identificare este înregistrată audiovideo. Înregistrarea identificării este anexată procesului-verbal ca parte integrantă a acestuia şi poate fi folosită ca mijloc de probă.

### Art. 135: Identificarea obiectelor

**(1)** Obiectele despre care se presupune că pot contribui la aflarea adevărului în legătură cu săvârşirea unei infracţiuni sunt prezentate în vederea identificării, după ce persoana care face identificarea le-a descris în prealabil. Dacă aceste obiecte nu pot fi aduse pentru a fi prezentate, persoana care face identificarea poate fi condusă la locul unde se află obiectele.

**(2)** Desfăşurarea activităţii de identificare a obiectelor, precum şi declaraţiile persoanei care face identificarea sunt consemnate într-un proces-verbal ce trebuie să cuprindă menţiuni cu privire la: ordonanţa sau încheierea prin care s-a dispus măsura, locul unde a fost încheiat, data, ora la care a început şi ora la care s-a terminat activitatea, cu menţionarea oricărui moment de întrerupere, numele, prenumele persoanelor prezente şi calitatea în care acestea participă, numele şi prenumele persoanei care face identificarea, descrierea amănunţită a obiectelor identificate.

**(3)** În cursul urmăririi penale, în situaţia în care organul de urmărire consideră necesar, activitatea de identificare şi declaraţia persoanei care face identificarea sunt înregistrate audiovideo. Înregistrarea identificării este anexată procesului-verbal ca parte integrantă a